

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

IV. ÉVFOLYAM

KOLOZSVÁRT, JUNIUS 4, 1874.

179—23. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — Előfizetési ára egész évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr. Szerkesztési iroda — hová a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők: külmagyarutca, 9 sz. —

Egyházi javaink jogi természete.

Motto: *Dominium sensu proprio est jus in re, plenissimum de ea disponendi facultatem continens.*

(Folytatás.)

Valamint a magyar államban a szent korona, a király és a politikai nemzet intellektuális magán-jogi személyiségének kifejezője; a fiskus, csak mint jogi-személy tekintethetett eleitől fogva számos magán-jogoknak alanyául s nagy kiterjedésű javoknak tulajdonosául: épen úgy az egyház csak minden alkotó elemeinek eszmei összességében rejlő jogi-személyisége minőségében lehetett alanyává számos magán-jogoknak s tulajdonosává különböző vagyonoknak.

A mily bizonyos, hogy a fiskust megillető vagyoni-jogok sem a királyt kizárólag, sem a koronát egyedül, sem végül a politikai nemzetet alkotó egyes tagokat nem illetik, mivel ezeknek, mint említém, eszmei összessége képezi a jog-képes alanyt: épen úgy az egyháznál is, az egyházi javakra vonatkozó magán-jogok, nem az ezen vallás erkölcsi nagy korporációt alkotó egyeseket, hanem az eszmei összességet, az egyetemet (*universitas personarum*) illetik, habár a vallás-erkölcsi magasztos célok azonossága érdek-közösségbe hozott, tart és fog tartani jövőre is minden elemet, melyeknek egyeteme az egyház.

Ugy de, a mint említve volt, az egyházat alkotó elemeinek nem csak egyes személyek, hanem legnagyobb részben ezeknek azon számos apróbb egyházi testületei, melyek az egyház kebelében létesültek, s létrejönnek ezután is mindenütt, hol a hit és meggyőződés azonossága által bensőleg különben is összekötött egyének lakás és megtelepülés folytán — a helyi viszonyok által — külsőleg is egyházközségekkel alakultak s alakulnak. Az egyház községeknek kívül léteznek még az alsóbb és felsőbb iskolák, mint az egyháznak éltető és fentartó elemei. Ezen apróbb kor-

porációk mindnyájan hivatva vannak, oda működni, hogy az általános cél: a vallásos, erkölcsi tökélyesbülés előmozdítottassék.

E hivatás érdekében a hit, meggyőződés és a közös cél egységesíti a különben lokális viszonyoknál fogva szétszórt egyházközségek és tanodákat — egyetemmé, melylyel szemben azok egyenként, mint személyek (jogi személyek) állanak viszonyban. Az iskolák pedig — főképp nálunk protestánsoknál, — mintegy öreik az emberiség két legdrágább kincsének, védelmezői az emberi szellemtől elválaszthatatlan kétős-jognak, névszerint: a gondolat és lelkiismereti szabadságnak. S míg egyfelől hit-oktatókat növelnek a hivek számára: feladatukba áll másfelől oda hatni, hogy a cél szerint, mindenkinél, vagy a leketőség szerint legalább a hivek nagyobb részénél az értelmi tehetségek fokozatos fejlődésükben a szabadság által vezéreltessenek, s az emberi szellem minden külső nyilvánulásában, — sőt még akkor is, midőn istenhez való viszonyát rendezi — legyen szabad, mint a legbensőbb gondolat.

E vázolt hivatások részleges, de az összesség közös érdekében összeolvadó kisebb-nagyobb mértékben való betöltésének eszközeiül úgy az egyházközségek, mint a tanintézetek hol kevesebb, hol több vagyonok birtokában és haszonélvezetében vannak.

Ennél fogva, midőn az egyházzól, mint általános fogalomról van szó, s annak jogi személyiségét tekintjük, fennálló törvényeink és szokásaink szerinti megszorításokkal, (miről később leszen szó) minden egyházi javak tulajdonosául nem feledkezhetünk meg az egyház kebelében létező apróbb korporációk t. i. egyházközségek és tanintézetek jogalanyiságáról sem; mert hogy törvényeink szerint ezek is mind magán-jogképességgel felruházott jogi-személyek, az kétségtelen.

A dolgoknak ilyen állása látszólagos ellentétet

mutat, mely azonban lényegileg nem létezik. De épen ennek kitüntetésére; nem lesz érdektelen, részletesebben hozzá szólni azon viszony meghatározásához, a mely tárgyunkhoz képest egyedül az erdélyi evangéliko reformátusok anyaszentegyháza (egyházkerület) és az annak kebelében létező egyházközségek és tanintézetek között feunáll az egyházi javakra vonatkozólag.

Bebizonyítandó tétel képen állítom fel: hogy helyet engedve bizonyos kivételeknek, és megszorításoknak, ugy a jogtörténeti mult tanusága, mint a fennálló egyházi törvények bizonyítása szerint, Erdélyben minden egyházi vagydon tulajdon-joga az erdélyi egyházkerületet, azaz: az erdélyi evangéliko reformátusok egyetemét illeti.

Az ellenmondás látszata tehát itt abban állana, hogy a midőn a jog-alanyiságot, mint jogi-személynek, az egyetemes erdélyi ref. anyaszentegyháznak vindikálom, egyszersmind az annak kebelében létező egyházközségeknek és tanintézeteknek, mint apróbb egyházi korporációknak, jogi-személyiségét és jogi-alanyiságát szintén elismerem és állítom.

E látszólagos ellenmondásnak kiegyenlítése, nem képez épen nehéz feladatot. De csak akkor nem, ha a viszony megítélésénél ugy az országos, mint az egyházi törvényeket, és ugy az érvényre emelkedett szokásokat, mint minden más tényezőket tekintetbe veszünk. Az országos törvényeket azért, mert azok által van elismerve ugy az erd. ref. anyaszentegyház egyetemének, mint az egyes egyházközségeknek és tanodáknak jogi-személyisége. Mint ilyen, az országos törvények védelme és biztosítása alatt szerezte különböző cimeken minden nemű vagyont. Az országos s ránk nézve alap-törvények és szerződések biztosították s biztosítják az anyaszentegyházat minden eddig szerzett és ezután szerzendő vagyoni tulajdonában s illetőleg birtoklásában és hasznélvezetében s végül, az országos törvények biztosították az erd. ref. anyaszentegyháznak azon önhatóságát (autonomia), melynél fogva egész bel-élete rendezésében, a többi között vagyoni viszonyait is az általános közcél utmutatása szerint meghatározhatta és meg is határozta.

A régi közzsinat és egyházi főtanács által alkotott egyházi törvényeket és kiadott rendeleteket pedig azért, mert voltaképpen azokban tükröződik vissza az egyház vagyoni viszonyainak tényleges rendezése. Ezen törvényeknek és rendeleteknek tartalma, ugy

szó szerinti, mint helyes logikai értelmezésben, alapul szolgáló felállított tétel mebizonyítására.

Ezeknek általánosságban előre bocsátása után, még előzetesen, szükségesnek látom, egy rövid szemlét tartani egyházi javaink különbözősége felett, hogy az egyház magán-jogainak tárgyait képező dolgokkal is megismerkedjünk, a mi észrevételeimnek 2-ik pontját képezi.

(Folytatása következik.)

Dr. Kolosvári Sándor.

„Egy felirat“ *)

(a törvényhatóságok területének szabályozása és új beosztásáról előterjesztett törvény-javaslat mellőzése tárgyában.)

A törvényhatóságok rendezésére vonatkozó feliratok közül különösen megragadta figyelmemet Felső-Fejérmegye bizottsága feliratának szép nyelvezete, főként a körülmények által teljesen igazolt honfiai aggodalmak kifejezése által.

Mint tudva van, az előterjesztett törvény-javaslat F.-Fejérmegye nagy részét Szebenvármegyébe kebelezi. E tényssel szemben, a méjjen megindult honfi-kebel búsulásának ily szavakban ad kifejezést: „mi már régen érkezettnek látjuk az időt, midőn félretöve holmi áttekinteteket, nyiltan azon tevékenység terére kell lépni a törvény-hozásnak, mely a magyar államban a magyar faj fennmaradását biztosítja, s midőn egy intézmény sem lehet jó, mely e kellek szigorú következetességét nélkülözi. A szervezett Szebenmegye nem állja ki e tekintetben a próbát. A szász föld és F.-Fehérmegye csekély számú lakossága a magyar faj fentartásáérti küzdelem sikertelen kilátásával van oda dobova a megsemmisülés veszélyének s a magyar kultúra nem tehet hódítást a jelentékeny anyagi és szellemi eszközökkel rendelkező idegen műveltség hazájában.“ Szomorú igazság ez. Fogyunk, pusztulunk, apadunk, mint szétoldott, az idő viharjai által rúttal megrongált, kiméletlenül kicséptelt kévék nézünk a szomorú enyészet felé. Ma már csak por lepte peres akták moly-rágtá foszlányai, egy-egy száj-hagyomány, megrongált, öszszekarcolt, behorpasztott klenodiumok beszélnek az itteni tős-gyökeres magyarságról, a Károliakról, Bánffiakról, Piéniakról. Csodálatos módon megmaradt a bürkösi ev. ref. egyház birtokában egy urvacsoránál használni szokott ezüst tányér, ily kör-felirattal: „az nagy istennek tiszteletére bürkösi ekklézsiához ifjabbik Pieni Ferenc emlékezetire csináltatta, Anno 1677.“ Midőn a forradalom alatt a ref. papot, tiszt. Vida Tamás urat jó reményű fiaival a legkinosabban legyilkolták, megcsontították, eltorzították, könyvtárát, az egyház leveleit elégették, pénzét, drágaságait elrabolták, e tányér porban játszó gyermekek játékszere lett. Ugyan ekkor, az áldomások osztogatása alkalmával, rongálhatták meg, horposzthatták be az ezüst kehelyt, mely a rajta levő dombor művekről ítélve még ama tányérnál is régibb lehet. Valószínű, hogy ezen is volt felirat, legalább ezt gyaníttatja a

*) Felhívjuk e cikke olvasóink figyelmét. Szerk.

rettős fenék, melyek közül valószínűleg az használtatott el, nelyen a felirat volt. Ez már régiség-tárba való, a koottság miatt alig használható, míg a régiség-búvár előtt recesses ereklje, s ha találkoznék oly buzgó egyháztag, ki nást csinálna, méltó lenne, megtartani az utó-kor számára. Sok viszontagságon ment át a gyaníthatólag ezekkel egykoru ezüst félkupás kanna, fedelén zöld fűben ülő zarvással, fülén fél meztelen ember alakkal, minden felrás nélkül. Irénzerekről, Visolyiakról, Donátokról, Dacokól, Mátékról, Márgaiakról, Ozmánokról, Bardocokról, Páoci-Horvátokról, Nováckiakról sat. sat.

Ezen elődök után itt virágzó, magyar kulturát keesenénk, a tö-szomszédságban levő szász föld meghódítását ártnók. Nyertük az ellenkezőjét, mi félünk a meghódításúl. Nem csoda, F.-Fejérmegye külső kerületében az Oltúl csaknem a Nagy-Küküllőig elszórtan tengődő jelen emzedék igen tekintélyes része elfeledte ősei zengzetes yelvét, magyar egyház és iskola, kivéve a bürkösit és mihályfalvit, melyeknek léte, vagy nem léte felett rövid időn lőnteni fog az események kérélhetetlen logikája, egy sincs valószínű, hogy csak is osztozni fognak elenyészett testereik sorsában. A bürkösi iskola-épület már rendőri szemontból sem fogadhatja be többé a tanulókat, öszszeomló élben van; a tanító nem kapja rendesen fizetését, marháial egy fedél alá szoritotta a nyomor és szegénység, a százokkal közösen használt templom megrokkant, öszsze omisa csak az idő szeszélyétől függ, az egyházi épületek mint ús felkiáltó jegyek állanak ott. A kül-kerületben a közég a legnépesebb, legtekintélyesebb, itt laknak a magyarok legtöbbben, szám szerint 162-en; ez adott a megyének alspánt, al-jegyzőt, levéltárnokot, árva-széki-elnököt, ellenőrt, őrtőnőrt, hivatal szolgát; magyar lakói egy családot kivéve nemes emberek. A mihályfalvi egyház sorsa felett az lő a legközelebbi égés alkalmával kimondotta halálos ítéttét, a magyarok itt is pusztuló félben vannak, nemesek lknak itt is. E község adott a honvédségnek kitűnő ezreest, a királyi táblának jeles ülnököt. Kövesd, V.-Istvánulva, Bólya már csak voltak, elnémultak a zajos mulatígok, kihalt a jó kedv, fűvet kaszálnak ott, hol csak nem agyon régen délceg mének patkója rugta fel a pórt, nyorult sövény fonadék pótolja az egykor üveges ablakok elyét, vad bodza sarjadzik az egykori éttermek közepén.

Veszszód régi dicsősége felett kesereg, Salkó kibékül kérélhetetlen sorssal, O.-Újfalu tolmács után tudakozodik, ogy a házassági aktus alkalmával a magyar pap előtt kiejezhesse érzelmeit. Egy-egy magyar nemes család lakik lezésen, Kornecelen, Gaináron, Rukkoron s isten tudja még ol. Ez azon magyar közönség, melynek nevében készült maz aggodalom-teljes felirat, mely a többek közt így szól: kevés reményünk van, vajjon a számban tulnyomó, de a zászokénál jóval jelentéktelenebb értelmiséggel bíró román s magyar testvéreink Szebenvármegyének tervezett kikekítése mellett képesek lesznek-e, oly befolyásra szert teni, mely a magyar állam-eszme jogos uralmát fenyegető krekvéseknek kedvező ellensúlyaképen szerepelhetne.“ És z igen természetes, mert a magyar állam egységének esz-

méje s a megye magyarságának, ezen magas érdek szolgalatára való megmentése, csak azon határig sikerül, melyen tul az értelmi s anyagi felsőbbtség előtt maga a hatalom is meghajolni, kénytelen. Tagadhatatlan tény ugyan is, hogy a nemzetek életében nem a numerus a főtényező, hanem a nemzet életereje, szellemi felsőbbtsége, mely absorbeálja a numerust. Ezért dominál Brassóban 5000 szász atyafi 23 ezer más nemzetiségű felett. És ez így van a szász földön mindenütt. Pedig azt nem mondhatjuk, hogy az egyes szászok gazdagok, de annál gazdagabbak az egyes községek; az erőket nem forgácsolták szét, a kommune terrenumokat, erdőket nem osztották fel egymás közt, hogy azután az egyesek kiirtsák, elpusztítsák, mint a mi őseink tették. Az ők anyagi erejüket a községi vagyon, az erők egyesítése, koncentralása teszi. Azt sem mondhatjuk, hogy az egyes egyének a tudományok bármely ágában jártasak volnának, de van ennél sokkal drágább tudományuk, a mértékletesség, szorgalom, munkásság, vallásos buzgóság, hit, reménység, bizalom, és van józan értelmük, megbecsülni az időt, e drága kincset, van szívők az együtt érzésre, önmaguk közti segély nyújtásra, s nem hunyják be szemüket, nem engedik lankadni karjukat, hogy saját községük és egyházuk jólléte szenvedjen. Ebben áll a szászok értelmi elsőbbsége, nem pedig a tudományok halmazában, köztük is csak ir és olvas a legnagyobb rész, de minden írni s olvasni tudó nem akar azonnal az eke szarvátúl pörölytől, kaptától, ásotól elszaladni, hogy valamiféle államhivatalnok legyen, hanem él a maga szorgalma után.

Ellenben, mi nagyon érezzük a régi brakhiumos idők subintásait, a felosztott régi ős erdők helyén moha és hitvány bozot küzd lételéért a kiéhezett harmok körmeivel, a még megmaradott cser-, gyergyán-, magyaró-fa veszzsók már előre tudják, hogy május közepén esik a fejsze gyökerökre, hogy többé ki ne hajtsanak; községi, egyházi vagyon vagy nincs, vagy oly kevés van, hogy abból nem hogy élni, de még tengődni sem lehet. Az erők szétforgácsolása tette szegényekké a községeket, egyházakat s mondjuk ki bátran, az egyeseket is. Egy-két kupa borért vándoroltak a szántók kézzől-kézre. Sérteni senkit nem akarok, vannak igen tiszteletre méltó kivételek, nem kerülték ki figyelmemet az egymás után következett terméketlen évek, élanken lebeg szemeim előtt a forradalomkor elkövetett ■■■■■blás, pusztítás, gyilkolás; de mindezek dacára, nagyon jellemző, hogy a mértékletességnek szomorú antipéldányai követik tántorogva a napot pályafutásában, s dőlnek az utca sarában, a kitartó szorgalmat, takarékossgát meghazudtolja az ősi vagyonnak szemmel látható apadása, a hitelt a bírői végrehajtók megjelenése, a vallásos buzgóságot az elenyészett, vagy elenyésző-félben levő egyházak szomorú állapota, a szellemi fejlettséget a halottnak sírból való kiásása, hogy muljék a vész, a politikai s egyetemes műveltségi tájékozottságot csak a kocsmáros előadásából vett tudositásokkal való teljes megelégedés, a haladni vágyást, a magyar kultúra leendő hódításait azon meggyőződés, hogy az olvasás tanulás csak a papnak való s így tovább. Az ily tényezőkkel rendezett, fényes követ-választási jelenetek

csak az elfogyott gyertya-bél utolsó lobbanásai. A százados tölgy, ha gyökerei kiszáradtak, hasztalan öntözöd, hasztalan aggatsz reá zöld lombokat, mert ki nem bajt; ha egy nemzetnek önbizalma a kétségbeeséshez közelget, hogy önmagán többé segíteni nem tud, ha anyagi s értelmi fejlődése iránti reménye kihál, életerejének érzete hiányzik, ekkor bármely vármegyébe legyen kebeleztve, az örök megsemmisülés szomorú kilátása várakozik reá. És mi közel, nagyon közel állunk ehhez. Ily jelek mellett hasztalan lépik a törvényhozás azon tevékenység terére, mely a „magyar államban a magyar faj fentartását biztosítja.“ Hasztalan, mert ha a magyar nem lépik e térre, ha a magyar egyenkint, és összesen nem munkál saját fájának fentartásán, speciális kulturája fejlesztésén, értelmi s anyagi felsőbbségén: ekkor a törvényhozás legüdvösebb intézkedései is siker nélkül enyésznek el; hasonlók leszünk azon virágházi növényhez, melyet a legkisebb szabad szellő is elhervaszt, vagy azon beteges gyermekhez, ki a leggondosabb szülői ápolás mellett is csak elcsenyevészik s végre elhal.

Horváth István,
bükkösi ev. ref. pap.
(Vége következik.)

Az igazgató-tanács gyűléséből.

Kolozsvártt, május 26-án. 1874.

Elnök: nagymélt. Gr. Mikó Imre. Jelenvoltak: főt. Nagy Péter, püspök, Ince Mihály, Sárkány Ferenc, Szabó Ádám és Bodor Antal titkár.

1) Titkár tudatja, hogy egészsége némileg helyre állván, a titkári teendők vitelét átvette. Ince Mihály igazgatótanácsosnak, a titkári teendők ideiglenes buzgó viteléért, köszönet nyilvánítatik.

2) Az al-tőzsi egyh.-község 330 frtos urbéri-tőke kötvénye és után járó kamatok a helybeli adóhivatalnál nem utalványoztatván: a földtehermentesítési alap-pénztárhoz az utalványozás végett felirat intéztetik.

3) Az a.-tőzsi urb. kárpotlási kamatok illetőségének a helyszinén leendő kitisztázása végett, egyh.-megyei gondnok t. Biró Sándor megbizatik.

4) Néhai Weér Farkas által az egyház-kerület

pénztárából felvett 1000 forint kölcsön biztosítása végett lekötött törpénesi birtokról a zálog-jognak a sófalvi jószág-ra átszállítása feltételesen megengedett.

5) A gyalui egyh.-község a templom építésére felvett 2000 v. frt. kölcsön-tartozás ügyállása felfejtésével kéri ezen ügyet a kétes és veszendő tőkék iránt szükséges intézkedések véleményezésére kiküldött bizottsághoz áttenni. Áttétetik ezen ügyben egyesség megkísérlésére kiküldött bizottsághoz.

6) A görgényi egyházmegye panaszt emelvén a m.-örményesi posta-hivatalnak azon eljárása ellen, hogy a rendes posta-könyv mellett feladott hivatalos levelet nem vette át és nem küldötte el: az illető hivatalnok feleletre vonása s további visszaélések megakadályozása végett a kir. posta-igazgatósághoz átirat intéztetik.

7) Benedek Sándor egyh.-ker. képviselő által a n.-enyedi tanító-képezde részére ajándékozott 2 frt. összeg átétetik püspök aa.-hoz takarékpénztárba helyezés végett.

8) A m.-vásárhelyi főtanoda a moldva-oláhországi miszsió részére 24 frt. 60 kr. küldvén be: áttétetik pénztárnok aa.-hoz takarékpénztárba helyezés végett.

9) Pénztárnok beadja a múlt évi állam-segély kiosztásáról készített számadását. A számadás egyik példánya, a tanúsítványokkal együtt, felküldetik a nagy m. kultusz miniszter urhoz, a másik példány levéltárba helyeztetik s pénztárnok a kiosztott 7000 frt. számadás terhe alól szokott fennhagyással feloldoztatik.

10) A múlt évben M.-Vásárhelyt tartott tanári értekezlet j.-könyve beküldésével bejelentetik, hogy a f. évre kitűzött tanári értekezlet a jövő évre elhalasztatott. A jegyzőkönyv áttétetik a tanügyi bizottsághoz a mellékelt tano-dai bizonyítvány és tabella-minta tárgyában véleményezés végett.

11) Bodor Pál volt ügyvéd beadván számláját tett kiadásairól és munka-dijáról: munka-dijja 267 frt. 12 krban, kiadása 322 frt. 35 krban folyósittatik.

12) Az óralya-boldogfalvi tanító részére tett 105 frt. alapítványi kamat, a hátszegi tanító részére folyósittatik.

— Előadatott ezeken kívül még 23 darab.

Bodor Antal,
titkár

TÁRCA.

Néhány szó az ujbiblia-fordításról.

A magyar prot. egyesület, mindjárt működése kezdetén, kifejezést adott azon ohajának és szándékának, hogy lehetőleg az egész bibliát, de mindenek előtt az új-testamentumot új fordításban láthassa.

Ez ohaj és szándék egyenes és jogos következménye azon alapnak, melyen áll; legelső segéd-eszköze azon cél-nak, melyet maga elé tűzött.

Ha „az evangelium“ alapján alakult: ugy legelső kötelessége arra törekedni, hogy az alapnak, melyen áll, az evangeliumnak, mentől tisztább, alaposabb és behatóbb

ismeretére jusson. Ezen nevezett alap alatt ugyan közvetlenül nem a bibliát értjük, sőt annak még azon kisebb részét sem, melyet közönségesen „evangeliumnak“ szoktunk nevezni (a mily értelemben pl. a 4 evangeliumról beszélünk.) Az „evangelium“ alatt itt isten országa megalapítását, vagy is azon egész vallás-erkölcsi elvet és intézményt értjük, a mely Jézus vallását alkotja. Csak hogy ezen evangeliumnak, a Jézus által alapított vallás-erkölcsi elvnek és intézménynek megismerésére legelső, s csaknem egyedüli külső okmány első sorban ép a négy írott evangelium, azután az egész biblia. Mi evangeliumi és mi nem; mi jézusi és mi nem azt mégis csak azon okmányokból tudhatjuk meg.

És ha célunk, e tárgy körüli ismereteinket tisztázni, terjeszteni; vagy, ha célunk, azon elveket méjjen a szívbe vésní, hatalomra emelni: mindkét tekintetből legelső segédszövegünk a biblia. A keresztyénség tudományos megértésére hivatott és törekvő theologus ifjunak, vagy lelkésznek ezen könyvet kell legelőször kezébe adunk, ez az egy, a mely minden lépten-nyomon nélkülözhetlen. Ha népünk kezébe az igazi keresztyén ábitatosságot és kegyességet ébresztő olvasmányt akarunk adni, kétség kívül első sorban a bibliához kell nyulnunk.

Csak hogy mindkét tekintetből csak akkor fogja megtenni a kellő szolgálatot, ha igazán megértik. Ellenkező esetben, félrevezeti a tudományos ismeretre törekvőt, s építés helyett rontja az igazi keresztyén kegyességet, mert vagy a biblia betűinek értelem- és így hatás-nélküli istenítésére, vagy a biblia (s ez által sokszor az abban élő szellem) kicsinylésére, kigúnyolására vezet.

Hogy a Károlyi-féle fordítás — több előnyei dacára is — mily sok féle és számos hiányokkal bir, a miért kelőleg nem alkalmas sem a „tanításra, sem az építésre,“ ezt már sokan — s nálam avatottabbak — kimutatták. Nem is szükség, az új fordítás szükségességét indokolni. De annál szükségesebb, s főleg annál nehezebb a keresztül vitel módozatát és elveit megállítani.

Korántsem céлом e tekintetben kész, kidolgozott tervvel állani elő. Ez igen nagy, terjedelmes, s rám nézve igen nehéz munka is volna. Aztán, szemem oly férfi felé néznek, a ki ép e téren mesternak nevezhető, a ki maga már sokat foglalkozott vele, s így egy ily részletes javaslat kidolgozását könnyebb munkával s még is alaposabban elvégezheti. E felszólamlásom inkább csak előhang akar lenni az előrajzhoz (programm), melyet okvetlen meg kell állitanunk, mielőtt érdemleges munkához kezdenénk.

Hogy új fordításra szükségünk volna, ezt vonakodás nélkül elismerjük. De, hogy más tekintetben is eljött-e már annak ideje, azaz, hogy vajjon el is vagyunk-e már rá készülve: e kérdésre már nem igen felelhetnénk minden kikötés nélkül állítólag. Magyar theologiai irodalmunk még eddig elő a biblia teljes és helyes megértésére vezető tudományágak körül foglalkozott legkevesebbet. Azok nagy részét ugyan képes teljesen pótolni az idegen, s főleg német és holland irodalom. Pl. mindaz, a mi a szöveg-ítészetre, a szöveg nyelvtani, történeti, dogmatikai megértésére és megbíralására vonatkozik, szolgálatunkra áll és teljesen hasznosítható az idegen irodalom termékeiből is (így: nyelvtanok, szótárak, reál-encyklopédiák, kommentárok stb.); de ez még mind csak a megértésre, és legfőnnebb a magyarázásra vezet. A megértés és fordítás között pedig még nagy űr tátong, s ezen űr betöltésére hiányzik még csaknem teljesen az anyag, s nem is csak irodalmunkban, hanem gyakorlati életünkben is. Számtalan, és legtöbbnyire a legfontosabb bibliai fogalmakat jelentő szavak és kitételek Károlyinál határozottan rosszul vannak visszaadva, s helyettök új, megfelelő sem irodalmunkban, sem gyakorlatban nincs, vagy ha van is, nincs általánosan elfogadva.

Mit tegyünk ezekkel? Pl. ugy a Jézus beszédeiben, min a Pál leveleiben egyik legfőbb fogalom a dikaiószüné (latin = justitia, német = Gerechtigkeit); ez Károlyinál mindenütt: „igazság“ szóval van fordítva. Ezer olvasó közül 999 ez alatt mindig a „veritás,“ „Wahrheit,“ „alétheia“ fogalmát fogja érteni. Sőt még prédikációt is láttam akár hányat, a mely oly textusnál, hol a görög szövegben dikaiószünéről van szó, az alétheiáról (veritas) értekeznek. Pedig, mily végetlen különbség van a két fogalom között! Az egyik (alétheia) tisztán elméleti, az ismeretre vonatkozó, s jelent bármely akár szellemi, akár természeti létéről való helyes (a létnek megfelelő = adaequat) fogalmat. A másik, erkölcsi és vallásos állapotot, minőséget jelent; az ember azon állapotát, midőn olyan isten előtt és az emberekkel szemben, mint kell lennie, mint isten akarja hogy legyen. Így pl. a hegyi-beszédben (Máté V. 6.) nem az igazságot (Wahrheit) éhezők és szomjuhozók mondatnak boldogoknak, nem az ilyeneknek ígértetik vágyuk betelése; hanem azoknak, a kik az éhség és szomjuság erejéhez hasonló erős vágygyal vágyakoznak arra, hogy olyanok legyenek, mint isten akarja. Hogy fordítsuk már e szót? „Igazság“ jó volna — s tán legjobb — de bizonyosan félreértik; ujabban sokan így fordíták: „igazságosság“; de e szó, a mellett hogy csúnya hangzásu, nem is elég korrekt, és sokszor nem talál. Magam legtöbbször a „megigazult állapot“, vagy „megigazultság“ kifejezést használtam, de vonakodnám, biblia fordításba betenni, mert a szó új, s kissé erőltetett. Hát még e szónak páli öszszetétélei! Pl. az oly fontos „dikaiószüné theou“. Ezt megmagyarázni, vagy körül írni, nem nehéz; Baur, s utána sokak felvétele szerint, jelenti az ember azon állapotát, a mely istennek (Jézus által) megigazító működése folytán jön létre, tehát „isten által létre hozott, megigazult (igaz) állapot“, de ez értelem korántsem jön ki, akar isten „igazságának,“ akár „igazságosságának“ fordítsuk, s még kevésbé a „megigazultság“ szóval. Görögben, vagy németben könnyű, mert ott az ugy nevezett genitivus subjektivus ismeretes, de nálunk meglehetősen szokatlan, úgy hogy az „isten igazsága“ alatt nehezen fognák az „istentől, mint működő alanytól kiinduló, általa létrehozott igaz állapotot“ érteni. Ott van továbbá a „sárksz“ és származékai; a „psüché“ és származékai! Az első nem „test“, a második nem „lélek.“ Sőt tudjuk, mily képtelenségre vezet Károlyinál, hogy a psüchikost „lelkes“ szóval adá vissza (1. 1. Kor. II. 14.) Számtalanig szaporíthatnám a példákat, a melyek mind oly nehézségeket tüntetnek fel, miket okvetlen le kell győzni, mielőtt az új szövetség könyveinek új fordításához kezdenénk. Ha lennének már jó magyar kommentáraink, a hol már megkísérték az ily féle kitételeknek jó magyar kifejezését, vagy lenne jó magyar szótárunk (bibliai), hol az ily sajtáságos jelentésű szavak számára megállapított a megfelelő magyar szó: úgy könnyebb volna a munka. De így, vagy meg kellene várni, míg e szükségeken idővel segítve lesz, a mi soká haladhat (r. expectat, dum defluit amnis), vagy más, gyorsabb kisegítő eszközhez kell folyamodnunk. Hogyan segíthetnénk? — Mig ebbeli nézetemet előa-

dom — gondolom, más fenforgó nehézségek is ki fognak tűnni, s más ide tartozó kérdések is szóba fognak jönni.

1) Egy emberre e nagy munka nem bízható. Még ugy sem, ha csak pusztá fordítást akarnánk adni, minden magyarázat nélkül; már pedig én azt nem tartanám célszerűnek, következő okokból: a) maga a fordító sokkal inkább kényszerítve van, gondosan és újból és újból meghányi-vetni fordítását, ha egyszersmind magyaráznia is kell. Ezt tudják, a kik próbálták. b) A biblia szövege a leghivebb fordítás mellett sem érthető mindig magyarázat nélkül. Hogy pedig először fordítsunk, s azután magyarázzunk, azaz, hogy először adjunk pusztá szöveget, s azután a magyarázatot: ez a kivitelben is legyőzhetlen akadályokkal jár (nem szívesen ajánlkoznám, pl. magyarázatot írni a más fordítására, mert a fordítás már sokszor megköti a magyarázót), de nem is lenne célszerű, mert ha egyszer valaki megszerezte a pusztá szöveget, nehezen fog a magyarázatosért is pénzt adni ki. Sokkal célszerűbb lesz, először a magyarázatos szöveget adni, s csak idő multával készíttetni ebből pusztá szövegű kiadást. Az új T. magyarázatára és fordítására szükség volna legalább 4 csoport vállalkozására, egy csoport legalább 2—3 emberrel. A munka felosztható lenne ily formán: 1) Sinoptikus evangéliumok és cselekedetek könyve; 2) János evangéliuma, levelei és jelenések; 3) a négy nagy páli levél; 4) a többi páli, közönséges és a zsidókhöz írott levél. Minden csoport munkáját szigorúan revideálná még valamelyik másik csoport is. Jól volna pedig, hogy az ajánlkozások mentől előbb megtétesse, hogy mindenik csoport még a közelebbi prot. egyleti nagy-gyűlés előtt az első átnevezési munkát elvégezhesse, hogy akkor már a feladat és a felmerülő nehézségek és vitás pontok teljes ismeretével ülhethetnének össze tanácskozni a kivitel módja, a fordítás és magyarázat egyöntetősége felől előleges tájékozó megállapodásra jutni. Ily tanácskozás után egy év alatt a munka befejezhető volna, úgy hogy akkor újra — a fordítók — összesülve, végleg nyomda alá lehetne rendezni.

2) A Károly-féle fordítást, csak a menyinyiben kifogástalanul jó, csak anynyiban tartanók meg.

3) A fordítás alapjául valamelyik kritikai szöveget vennők fel. Legajánlatosb az 1859-ki Tischendorff-féle „editio septima — minor, vagy major“, a mely a legkitűnőbb ítések szerint jobb, mint az újabb.

4) A mit a szövegbe, magyarázatul, szükségkép be kellene tenni, az nyomatnék — mint a Károlyi-félében is — dült betűkkel.

5) A magyarázatra olykor elkerülhetlenül szükséges körülírás (paraphrasis) jöhetne *-gal jelölve a szöveg és magyarázat között közből, a mi aztán a pusztá szövegben is meg kellene hogy maradjon.

6) A magyarázatra mintául felvehetnők az új német Protestantenbibel és az új holland szynodális fordítás magyarázatát. Az első terjedelmesebb, tudományosabb, az utolsó rövidebb, gyakorlatibb és népszerűbb.

7) A bevezetésben, valamint az egyes új-testamentumi könyvek elé helyezendő hist. kritikai vizsgálatok eredmé-

nyének előadásában követhetnők egészen a Protestántenbibelt, a mely e tekintetben nagyon kitűnő.

Végül, mutatóvány gyanánt közlök egy pár fejezetet új magyarázatos fordítással, melyet Keresztes József tanár-társam fordítása és magyarázata után magam is átnéztem.*)

Dr. Kovács Ödön.

Szent-könyvünk a történelemben.

(Folytatás.)

Ezen két utóbbi nézet és élet-iránnyal szemben, a jelenkor szava minl hangosabban s bátrabban emelkedik fel s a római fő-papság alapjának, lényegének százaadról-századra vitatott mindig megújuló kérdése mellett egy más, hasonlóan régi és fontos kérdés: a biblia saját-képi jelentőségéről s igaz becséről, mind elevenebben s határozottabban lép fel s mozgatja a vallás és tudomány elemeit. Azonban, korunknak szerencsés vonása az, hogy ily fontos kérdéseket nem elharmkodott ítélet utján dönti, vagy odázza el, hanem ítéletét megelőzi a tárgyról kimerítő történeti buvárlat, alapos s rendszeres vizsgálódás.

A jelen eleven képe szemünk előtt lebegvén, e sorok célja a szent-könyvet tárgyzó történelmi vizsgálódások nagy mezejéről jegyzett általános vonásokból egy rövid, össze vágó képét adni: mikép lépett a biblia a történelemben s mikép kezeltetett, értelmeztetett a jelenig az emberi szellem fejlődésének történetében.

Ha megtekintjük minden nevezetesebb vallás történetét, arra jövünk, hogy egy sem állott irodalmi uton elő — azaz, hogy soha sem volt egy könyv valamely vallás megteremtője; hanem éveknek kellett elmulni egy új vallásos eszme fellobogása után, míg idővel annak írásban való megörökítése — s rendszeren nem az alapító által — bekövetkezett. Az indusok védák-jában, mint a persák zendavesztájában, a kínaiak khingjében, mint a mahomedánok koránjában csak késő viszhangját találjuk ama nagy lelki mozgalmaknak, melyeknek működését az utóvilág számára megörzeni kívánták. Így áll az a zsidók és keresztyének bibliájával is. A merev hitű zsidók s nyomukba lépő ker. orthodoxia ősi szájhagyományja, melyben Mózes maga tartatik a thora — a „Mózes öt könyve“ nevezet alatt ismert legrégebb zsidó vallásos törvénykönyvnek — szerzőjéül, századunk tudományos megállapodása előtt azon mondák közé tartozik, melyek nem kívánnak cáfolatot.

Míg az ősi atyák vallása, az Abrahám, Izsák és Jákob kora nyilván az irodalmi okmányok korán tul esett, Mózes minden esetre jártas volt az egyiptomiak írásában és vallásában. De a mint nehéz beszédű volt, ép úgy csak ama merev törvények köírását értette. A mózesi vallást megalkotó, de a pusztai nomád élet épen nem volt kedvező írói munkásságra, és csak a későbbi könyvekbe felvett vallásos mondák és regék, a nép mondáival s dalaival, vezetnek vissza a Mózes

*) Hogy az ajánlkozás meg is kezdődjék, jelentem, hogy Keresztes barátommal akár az 1-ső, akár a 3-ik általam megjelölt rész (szynopt. evangéliumok, vagy nagyobb páli levelek) fordítására készek vagyunk.

után következő birákig. Ezek közül az utolsóval, Sámuellel, ki kortársa volt Zoroászternek, Semirámisnak és a trójai hősöknek, kezdődnek a „proféta-iskolák“ s azzal, a régi népség költői s vallásos eszme-alkotásai, a későbbi szent-iratok gyökereinek egyes szálai, kezdének szétágozni. Végül, midőn a szét-szört törzsek előbb Saul király hatalmas keze által egy egységes állammá lőnek alakítva, és Dávid hosszu és szerencsés uralma alatt az állam új fővárosa Jeruzsálem felvirágozott, találkozunk számos íróval s profétával; új törvények s énekek lépnek világ elé, s midőn Salamon az urnak fényes templomot emelt, kétségtelenül ott állott Mózes törvénye is, a frigy-láda régi thorája, mi azonban nincs többé meg.

Salamon országa széteszlott az északi s déli, Izrael s Juda országokra s az ország régi nagyságával szétmálolt a régi hit, a régi templom is. A nép, mint a királyok ingadoztak Jehovától Báálhoz, Bááltól Jehovához s a Dávid országának és a régi hitnek romjain fel-felhangzott a hatalmas proféták fájdalmas hangja; előbb csak az élő szó profétáinak — mint Ilyés s Elizeus — és csak később az irodalmi profétáké, kik panaszait, sejtelmeiket, látomásait költői alapon irták le. Így ment ez emlékezetes nép története a végfelé a nélkül, hogy a mai értelemben egy „szent-írást“ birtak volna, a nélkül, hogy azon évezred alatt, mi Ábrahám s Elizeus közt lefolyt, valami olyant birtak volna, mi a mi ó-testamentomunkhoz hasonlítható lenne.

A régi thora, Mózes törvény-könyve nem volt már többé kéznél a királyság korának végén, mert egész részletesen s körülményesen adja elő a királyok második könyve (22 fej.), hogy midőn Izrael országa már rég szétbontva s Assiria-járma alá hajtva, Jeruzsálem ostromolva — de még egyszer megmentve — vala, a 18 évig uralkodó Józsiás király uralma alatt Kr. e. 629-ben a templom helyreállítása s a régi hit felújítása innepélyesen eszközöltetett és hogy ez alkalommal a főpap, Hilkiás, királyt és népet azon tudósítással lepte meg (?), hogy Mózes rég elveszett törvény-könyve ismét megtaláltatott! Ezt akkor az elbámult népnek felolvasták s megeskették rá őket; de ezen ország is a helyett, hogy virágzásnak ment volna elébe, alig fél század elteltével Babylon igája alá került. Ama feltalált törvény-könyv pedig, minden adat szerint, csak az ötödik volt a „Mózes öt könyve“ közül, az úgy nevezett, deuteronomium, azaz, a második, vagy ismételt törvény-könyv. Szent-iratok gyűjteménye elsőbbsen csak a babyloni fogság után kezdődő küzdelmes és végpusztulással végződő korszakban állott elő. Midőn ugyan is Esdrás, mintegy 450 évvel Kr. e. egy sereg zsidóval Babylonból visszatérel, azután lett csakhamar a thorának a mostani „Mózes öt könyve“ alakja megadva, és a mint Nehemiás könyve (8. fej.) előadja, a nép e két embere által — mint korábban az ötödik könyv Józsiás király alatt — felolvastatott s rá, mint szent könyvre, innepélyes eskü tétetett.

Hogy ehez még Esdrás, az úgy nevezett, „nagy zsinagógában“ bizonyos nagy tudományú írás-tudókból egy kollegiumot alkotott volna, ez vitás; de az nem, hogy az ő idejében a nevezetesebb proféták iratai, régi történet-könyvek töredékei s nemzet-vallási költemények gyűjtettek össze. Mint

egy ötven évvel a Mózes öt könyvének Esdrás által történt innepélyes kihirdetése után azonban fellépett az utolsó proféta; és így következhetett ama második gyűjteménye a szentiratoknak, mely a zsidó bibliában „a proféták“ cím alatt van csoportosítva: a Józsue, birák, Sámuel és királyok, Ézsaiás, Jeremiás, Ézékiel könyvei és a 12 kis proféta.

Ezzel azonban újabb darabok előállása s régibb, különösen költői darabok gyűjtése még nem volt bevégezve. A zsoltár-könyv körül a különféle iratoknak nagy száma csoportosult, mint a Jób oktató költeménye, Dániel proféta, a három Salamonról nevezett irat, a kronikák könyvei sat., melyek lassankint a szent könyv harmadik részévé emeltettek azon egyszerű cím alatt: „az iratok.“

E gyűjteményt mintegy 150 évvel Kr. e. tekinthetjük késznek; a mi még ezután állott elő, az mint függelék jött „az apokryphok“ nevezete alatt. E történeti négyes-osztályzata s kórábbi sorozata az ó-testamentomi könyveknek később meg lett változtatva úgy, a mint az most van; de az az egész gyűjteménynek történeti szemléletét s kezelését csak nehezítette.

Ezen szent iratok, melyek közül többnek eredete a fogság idejében s azon túl keresendő, mindnyájan az ó-héber nyelven valának írva, míg a nép nyelve a fogság után anynyira megváltozott, hogy a zsinagógákban, a szent iratok tárgy és értelem magyarázata mellé még nyelvbéli felvilágosítás is szükséges lett. Másfelől, a nép miveltebb osztálya a Kis-Ázsiában, Egyiptomban s a közép tenger körül általán uralkodó görög nyelvet beszölte, melyben már az apokryphok nagyobb része van írva.

Így volt az ó-testamentom — midőn teljes gyűjteménye közérvényüvé lett — egy már meghalt nyelven írott könyv, s épen ezért a világ minden részében szétszört zsidók között különösen a septuagintából olvastatott; mely görög fordítás Kr. e. 280 évtől kezdve Alexandriából terjedt el időnkint.

Ez ó-testamentom marada a keresztyéneknek is még jó darabig egyedüli szent könyve. Midőn Jézus mondja: „vizsgáljátok az írásokat!;“ midőn Pál Timotheusnak mondja, hogy ő gyermeksege óta ismeri a szent iratokat, midőn az ap. csel. a beréai első keresztyénekről írja: hogy ők „nagy szerénységgel bévevök az isten beszédét, minden napon az írásokból tudakozván, ha ezek úgy volnának-é?“ természetesen, nem egyebet értenek alatta, mint az ó-testamentom megállapított gyűjteményét. Az első keresztyének ezzel anynyival inkább megelégedének, minthogy egy kívánt és gondolkozás-módjuknak megfelelő alkalom, a Jézus életének s tevékenységének irodalmi előadására, nem volt azon időben.

Jézus maga részéről ugyan láthatólag jártas volt az írásban, de ő maga nem irt. A tizenkét apostól tudhatott többnyire írni és olvasni, de irodalmi munkásságra még sem voltak növelve. De miért kellett volna arra neveltetniök? Jézus eleven képekben beszölt gyakran arról, hogy ötet megölik, de annak dacára a halál fölé fog győzelmesen emelkedni; hogy övétől elválik, de majd fenségesebb módon fog visszatérni. A husvétii eseményekben sokan látták és hallották az első beteljesültét, a másik beteljesését Jézus visz-

szajövetelétől, mit ők szó szerint vettek, várták. Az új-testamentom régebbi irataiban, a Pál leveleiben, e hit élénken tükröződik vissza. Pál a zsidó farizeus iskolából vitte át a keresztyénségbe magával a feltámadás hitét, s a régi messiási ország gondolatát; azon kívül, damaskusi útjában Jézus több évvel e világtól lett megváltása után, az ő látomásaiban megjelent. Ezen lelki benyomások s tapasztalatok alapján írta aztán: hogy Jézus menyeyei seregokkal fog jöni az égből, a halottak feltámadnak, a mint Jézus, mint első zsenge, feltámadott és mindnyájan átalakulunk, azaz, a földi testből egy szellemibb lesz, új-földön, új-ég alatt fog kezdődni Jézus birodalma.

Léndrt József,
ev. ref. papjelölt.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

= Kérjük olvasóinkat, hogy ne feledkezzenek el a mihályfalvi égettekről s alkalom adván elő magát, gyűjtsenek bármi keveset. Láthatják mai közleményünkben is, hogy minő sikert mutathatunk fel, holott csak éppen fillérekről van szó. Ám, cseppekben lesz a tenger; s hányan nélkülözhetnek egy pár krajcárt, a mely igen jól fog annak, a ki szütkölködik.

= A mihályfalvi pap, Lukács Ferenc és tanító Muzsnai József égettek számára újabb adakoztak lapunknál. V-dik Közlemény. Mélt. Végh Bertalan ur 2 frt. Zilincki Pál küldeménye: özv. Mósa Imre 40 kr. Szász Samu 20 kr. isk. tanító Mózes Mihály 30 kr. Szabó Zsófia 20 kr. Zilincki Pál 1 frt. összesen 2 frt. 10 kr. Turkevéről N. N. 1 frt. 20 kr; csekefalvi pap, Sándor József 1 frt; egerpataki Kis Károly n.-szebeni ev. ref. főgondnok 10 frt; radnothi pap, Mooré Domokos 1 frt; kibédi pap Muzsnai Pál gyűjtött hallgatóitól 5 frtot. Óralya-Boldogfalváról ref. pap. Fábri József küldött 2 frt. 50 krt, Friedman Armin 50 krt. Péter Antal apa-nagyfalvi pap küldött br. Bánffy Dezsőné ő nagyságától 3 frt. Katona Margit és Ilona ő nagys. 3 frt. Péter Antalától 1 frt. összesen 7 frtot; m-lapádi pap László Simon küldött 5 frtot, melyhez járultak t. Imre József 2 frt. t. Kovács Dániel 1 frt. maga a lelkész 2 frttal; Benkő Gergely száraz-ajtai pap 1 frt, az erdő-szent-györgyi ref. egyház részéről küldetett 2 frt; backa-madarasi lelkész Losonci József 2 frt. Gáál Gábor kakasdi lelkész küldeménye; Gáál Gábor ref. pap. 1 frt. az ev. ref. egyház 1 frt. t. Fekete János 50 kr. t. Kádár József. 50 kr. t. Keresztesi Lajos 50 kr, Alsó-Gidófalvi Ferenc 50 kr, Alsó-Gidófalvi József 50 kr, m.-jegyző Gidófalvi Lajos 20 kr, id. Gidófalvi Ferenc 20 kr, Dósa Ferenc 20 kr, Tóvissi András 10 kr, m. b. Tóvissi József 10 kr, id. Gidófalvi Márton 10 kr. ifj. Gidófalvi János 10 kr, Agyagási Ferenc 10 kr, K.-Gidófalvi Ferenc. 10 kr, ifj. Gidófalvi István 10 kr, id. Gidófalvi János 10 kr. özv. Diószegi Ferencné 10 kr, Szép József 10 kr. Gidófalvi Károly 10 kr, Bartus Ferenc 10 kr, Szép István 10 kr, Bán György 6 kr, id. Gidófalvi József 6 kr, K.-Gidófalvi József 6 kr, Diószegi Károly 5 kr, Muzsnai Ferenc 5 kr, id. Tóvissi György 4 kr, Imreh Zsigmond 4 kr, Muzsnai György 4 kr, Bancsi György 4 kr. Összesen 6 frt. 84 kr. Szerkesztőségünk ismét adott 86 krt, kiegészítés képpen. Ez V-dik közleményünk összege = 50 frt. (Június 3-ki ke-

lettel postára tettük.) A lapunknál eddig begyűlt egész összeg = 250 frt. 30 kr.

= Az udvarhelyi reformált egyházmegye folyó évi május 27—28-ik napjain Székely-Kereszturon rendkívüli közgyűlést tartott, melynek főbb tárgyai ezek voltak: 1) Az itéletes elmozdítás következtében megüresedett esperesi székbe Solymosi István, bögözi lelkész, egyházmegyei jegyzőt ültette a közbizalom. 2) Egyházmegyei jegyző lett Dáné Mózes, alsó-sófalvi lelkész. S hogy helyöket mindketten azonnal el is foglalták, még pedig saját maguk és hivatalukhoz méltó nyilatkozatokkal, az természetes dolog. 3) Levén egyházmegyénknek is özvegy-árva-gyámintézete még 1839 óta, ez intézet 1873-ik évi számadását a közgyűlés szokott módon, t. i. egy e célra kiküldött bizottság által, megvizsgálta. Az örvendetes eredmény im ez: 1872 végén volt a 10 %-tel kamatozó tőke 5,619 frt. 50 kr. 1873 végén 6,519 frt. Tehát egy év alatti tőke-növekvés 899 frt. 50 kr, papi és tanítói özvegyek és árvák között kiosztandó 1873-ra 507 frt. 70 kr. Ha az egyházmegye életére lehet következtetést vonni vezér-tisztviselőinek egyéniségéből: akkor a mi egyházmegyénk reménye nem alaptalan. Adja isten! Sz.-Udvarhely, máj. 31, 1874. Szakács Mózes m. k.

= Mindenre rá érnek az emberek! Valami spleenes angol összeszámította, hogy ez a szó „sziv“ nyolcszázszor fordul elő a bibliában; ez a szó „lélek“ négyszáznegyvenszer; ez a szó „fő“ csak nyolcvanháromszor. Mi elmosolyodtunk az így összeállított numerusokon; hanem egy orthodox barátunk dühbe jött s oly tendenciát fedezett föl bennök, melyre hajlandó lenne anathemat mondani, mint szakrilegiumra. Pedig, a numerusok nem marnak.

= A vallásos szertartások kezdetének évszáma. A szentelt vizet 120-ban használták először; a vezeklést 157-ben hozták be; a baráti rendet 348-ban állították fel; a deákul mondott misét 391-ben; az utolsó kenetet 550-ben; a purgatoriumban való hitet 593-ban; a szent szűzhez és szentekhez való folyamodást 715-ben; a pápa lábát 809-ben kezdték csókolni; a kegyes életet élt emberek kanonizálását 993-ban kezdték meg; a harangok keresztelését 1000-ben; a katolikus papok nőtlenségét 1015-ben hozták be: de csak 50 vagy 60 év múlva tudták velük általánosan elfogadtatni; a bűnbocsánat (indulgencia) árulása 1119-ben kezdődött; a diszpenzációk és ostya főlemelése 1200-ban; az inkuizíció 1204-ben s a fülbeli gyonás 1215-ben; a pápa csalhatatlansága 1870-ben; a szűz Mária anya ünnepe szintén az utóbbi években fogadtatott el.

KÖRÖZTETNEK.

523—1874.

Széki egyházmegyénkben:

1) a magyar-nemegyei kántor tanítói állomás. Fizetése a hivatalos kimutatás szerint 170 frt. 96 kr.

2) a bálványos-váraljai kántor-tanítói állomás. Fizetése 324 frt. 83 krra tehető.

Pályázati határnap, mindkét állomásra, július 10.

A folyamodványok széki esperes t. t. Báthori Dániel aa.-hoz, Székre küldendők.

Kolozsvártt, június 2, 1874.

Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

528—1874.

Deézi egyházmegyénkben a h.-lápósi másod-osztályu lelkészi állomás.

Pályázati határnap július 25.

A folyamodványok deézi esperes, t. t. Almási Sámuel aa.-hoz, S.-M.-Berkeszre (u. p. N.-Somkút) küldendők.

Kolozsvártt, június 2, 1874.

Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

Főmunkatárs: SZÁSZ DOMOKOS.

Felölös szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

Nyomatott Stein János m. kir. egyetemi nyomdász betűivel Kolozsvárt.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

IV. ÉVFOLYAM

KOLOZSVÁRT, JUNIUS II, 1874.

180—24. SZÁM.

Megjelenik minden esztőtökön egy iven. — **Előfizetési** ára egész évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr. **Szerkesztési** iroda — hová a kéziratok és előfizetések **bérmertve** küldendők: külmagyarutca, 9 sz. —

Egyházi javaink jogi természete

Motto: Dominium sensu proprio est jus in re, plenissimam de ea disponenti facultatem continens.

(Folytatás.)

2. Az egyházi javak fogalma felölel minden az egyetemes egyház és korporációi kezén létező ingó és ingatlan dolgokat (res mobiles et immobiles), aktív követeléseket, jogositványokat, pl. szolgálmi jogokat — servitutes — és pátronusi állandosított járandóságokat, szóval, minden nemü illetményeket.

Az ingó dolgok legtöbbszörre kész-pénzekből, különböző érték-papirokból, valamint az isteni tisztelt és vallásos szertartások, s nem különben a tanítás eszközeiül szolgáló tárgyakból, vagy az ezeknek megőrzésére és fentartásukra rendelt tartályokból állanak.

Ellenben, az állaguk (substantia) sérelme nélkül nem mozdítható és hordozható s ennél fogva ingatlan egyházi javakat, a belső és külső telkek, cintermek, templomok, toronyok, s minden egyházi épületek, képezik. Ezekhez sorozandók még a tartozékok (appertinentiae) pl. a templomban az orgona, szószék, ülő-székek, karzatok, és a toronyban, vagy haranglábon függő harangok, nem különben — a hol ilyenek vannak — az egyházi, vagy tanodai fekvő jószágok behurházásai (fundus instructus), melyek nem természetük szerint, hanem jogilag tekintetnek ingatlan dolgoknak.

Az itt csak exemplifikatív felhozott dolgok foglalatja képezi az egyházi vagyont; minél fogva, az egyház vagyoni viszonyainak meghatározásánál, s illetőleg e dolgok felett való személyi uralmak megállapításánál, milyenek pl. a pusztán tényleges birtoklás (detentio, esetleg possessio), a birtoklás használati, vagy haszon-élvezeti szabadsággal (usus, usus fructus); vagy a tulajdon, minden a fogalmában rejlő alanyi jogosultságok teljessé-

gével, vagy megosztottságával, ez uralom, vagy is jog tárgyait képező dolgoknak már felhozott s minden többi jogi felosztásaira szükséges figyelemmel lenni már csak azon jogi-hatásnál fogva is, melyet a viszonyok jogi alakulásában gyakorolnak. Csak egy példát említek fel: többek között, a dolgok elhasználhatókra és elhasználatlanokra (res quae usu consumuntur et quae non consumuntur) osztlanak. E felosztás főhatálya abban nyilvánul, hogy a kinek tulajdon, vagy csak használati joga tárgyát valamely elhasználható dolog képezi, csak jogával él, midőn dolgát megsemmisíti, mert elhasználható dolog használata szükségkép a dolog elhasználását, megsemmisülését vonja maga után. A példát alkalmazva: miután sajátlagos jogi értelemben minden állam magán-jog rendszerében a pénz az elhasználható dolgok közé van sorozva, oda volt a magyar és erdélyi 1848 előtti magán-jogban, és van jelenleg is itt, a Királyhágon-innen (Erd.) érvényben lévő osztr. p.-tek s a Királyhágon-túl most fennálló pozitív magyar magán-jog által; a ki pénznek, tőkének tulajdonosa, vagy annak használatára jogositott a pénzt, tőkét elköltheti, mert elhasználható dolog levén, használata: elköltését... sajátlagos értelemben, teljes elhasználását (consumtio) eredményezi.

De talán, messze is tértem már feladatomtól, mely ez uttal nem egyéb e pontnál, mint egyszerűen utalni ama dolgokra, melyek összességükben egyházi vagyoni-jog tárgyak; hogy azokhoz az erdélyi reformátusok anyaszentegyházának, s ennek kebelében létező korporációknak, mint jogi-személyeknek speciális viszonyát törvényeinkre s a már elmondottakra támaszkodva, észrevételeim befejezésül meghatározhassam. Ugyanazért

3. Térjünk tehát a dologra. Felállított tételemben azt mondtam, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a jog-történeti múlt tanúsítása s a fennálló egyház-törvények bizonyítása szerint, minden egyházi vagyoni tulajdon-joga az erd. evang. reformátusok

egyetemét illeti, de helyet engedtem a kivételeknek és megszorításoknak. Ismerjük nagyjában a 2. pont alatt említett egyházi javakat s most azokra nézve egyenkint volna közvetlenül kimutatandó, hogy a tulajdon-jog kit illet; de miután a lapok olvasóinak tán legkisebb része az, a mely tüzetesebben foglalkozott volna a joggal és pedig speciáliter a magán-joggal, nem lesz talán alaptalan azon föltevés, hogy egy pár előzetes megjegyzés tétele a tulajdon-jogról nem fog az olvasók türelmével való visszaélésnek tekinteni.

A tulajdon a személynek, akár fizikai (akár jogi-személynek) mint jog-alanynak, a lehető és képzelhető legteljesebb és legtökéletesebb uralmat biztosítja a vagyont alkotó dolgok, mint jog-tárgyak felett. „Dominium sensu proprio est jus in re plenissimum de ea disponendi facultatem continens.“ Ennél fogva, mint ősz-fogalom, különböző jogositványokat (alanyi-jogók) foglal magában; névszerint:

a) jogot a dolog állagára (substantia), melynél fogva a tulajdonos a tulajdonát képező tárgyat tetszése szerint átalakíthatja, megsemmisítheti; mit kiváltképpen saját-jog (jus proprietatis, jus domini) elnevezéssel is illethetünk;

b) jogot a dolog tényleges birtoklására, melynél fogva szabadságában áll a tulajdonosnak, a tulajdona tárgyát képező dolgot akár saját uralma alatt tartani, abból mást kirekeszteni, e tényleges uralom háborgatói ellen magát védelmezni, vagy megfosztatván attól, azt magának visszaszerezni; akár a saját-jog megtartásával a dolog tényleges birtoklását másnak átbocsátani, pl. depositum b a, vagy zálogba tenni.

c) jogot a dolog használatára (usus)

d) jogot a dolog hasznélvezetére (usus fructus)

e) jogot a dolog feletti szabad... korlátlan rendelkezésre, melynél fogva, a tulajdonos azt eladhatja, elajándékozhatja, elcserélheti, arról lemondhat, és elhagyhatja (derelictio) sat. Végül:

f) jogot a dolog védelmezésére mindenki ellen és visszaszerzésére mindenkittől.

Ezen az a) — f.) pont alatt felsorolt alanyi jogok — jogositványok — foglaltatnak tehát a tulajdonban, és a tulajdon teljesnek csak akkor nevezhető, ha

ezen mindnyájan egy és ugyanazon alany kezében vannak; ellenkezőleg, ha ezek közül némelyek pl. birtoklás, használat, hasznélvezet más alanyt illetnek, akkor a tulajdon nem teljes, azaz: megosztottnak nevezetik azért, mert a fogalmában rejlő alanyi jogok több személyt illetnek. E megosztás különben a tulajdon fogalmában változást nem szülhet. Egészen közömbös dolog az, hogy a tulajdonos minden a tulajdonban foglalt jogokat önmaga személyesen gyakorolja, vagy azoknak — a tulajdonképeni saját-jogon kívül — egyiket, vagy a többet mintegy más személyek által közvetve gyakorolja.

Vegyük már most a kérdést gyakorlatilag és tekintsük a) az ingatlanokat. Egyházi ingatlan javaink eredetükre különbözék, de rendeltetésük erdélyi ref. anyaszentegyházunk egységes közcélja valószínűsítésében öszpontosul. Az egyes egyházak és tanintézetek birtokában és hasznélvezetében is az általános cél individualis alakban való elérésére hivatják. Eképen, általánosságban szólva, minden ingatlan vagyon fő tulajdon joga az erd. ref. egyház-egyetemet illeti; de a tulajdonban rejlő jogositványok megosztottságában nyilvánuló megszorításokkal. Azonban, nem lévén megtagadható az egyházi korporációknak jogalanyisága s vagyon-szerzési és birtoklási képességei, felállított tételemben említett kivételnek kell helyet adnunk, az ingatlan vagyonok eredete tekintetéből, mindazon fekvőségekre nézve, melyek sub modo specialiter egyes egyházközségeknek lettek adományozva, vagy hagyományozva akár fejedelem, akár magánosok által, vagy a melyek ezek által az országos törvényekben előírt többi tulajdon-szerzési címeken önmaguk által különösen szereztettek. Ezen javaknak lehet konkrét célja is, de a mely konkrét cél az egyetemes protestáns céltól el nem térhet; mert különben az illető tulajdonos testület, intézet azonnal megszűnnék az erd. prot. ref. egyházkerület alkotó része lenni. Midőn ennél fogva a most említett fekvőségekre a specialis tulajdon-jogot kivételesen elismerem, ezt csak azon hozzáadással teszem, hogy mihelyt az ilyen tulajdonos egyházi testületek elenyésznének, vagy evang. ref. lenni megszűnnének: említett javak azonnal az erd. reformátusok egyetemének tulajdonába s rendelkezése alá jutnának; mert az által meg nem szűnt és meg nem szűnhetik az egyetemes közcél, mely minden ilyen adománynál, hagyománynál és más szerzésnél az adományozó, vala-

mint az adomány és hagyomány tárgyát elfogadó és szerző egyházi testületek szemei előtt lebegett. S ha áll — a mi pedig kétségtelen — hogy külön vagyont ev. ref. egyházközségeink csak mint jogi személyek szerezhettek és szereztek, ha megszűntek azok lenni, akkor megszűnt jogi személyiségük s kapcsolatos jogalanyiságuk is, a vagyon pedig sajátágos viszonyánál fogva, jövőre is csak az egyetemes prot. közcél eszköze lehet. Ezen elvet látjuk hangoztatva az 1865 évi közzsinat 80. 81. sz. a., az 1866. évi közzs. 66. sz. a. és főképpen az 1866 évi közzs. 65 száma s az egyházi főtanács azon évi észrevételeinek 12 száma alatt a következő szavakban: „Mindен egyházi vagyon egyszersmind tulajdona, vagyona az öszszes anyaszentegyháznak;“ intézkedvén egyszersmind a rendelkezés és felügyelet gyakorlati keresztvitelének módozatairól is. Ugyan ezen elv nyert gyakorlati alkalmazást legtöbbnyire a deési, azután a v.-hunyadi és a széki egyházmegyéink kebelében létező u. n. dezolata egyházak fekvő vagyona naira nézve. Ugyanis, mihelyt a szomorú emlékü abszolutizmus békői lehullottak s erdélyi anyaszentegyházunknak az általános vallás-erkölcsi élet és a magyar nemzetiségi magasztos érdekek körül való szabadabb működési tér megnyílt: nem mulasztá el első teendői sorába iktatni a dezolata egyházak ügyét, s vagyoni viszonyainak rendezését. Már az 1863-ik évi közzs. jkve 77. száma azoknak számbavételét s a rendezés érdekéből tett sorozatát tünteti előnkbe. Ezen kimutatásból láthatólag, néhol prot. egyházainknak fájdalom csak emléke maradt ránk hivek és vagyon, vagy mindkettő nélkül; néhol néhány prot. lélek és kevesebb vagy több vagyon maradt fenn, hogy mintegy siremléke legyen az egykor talán virágzó népes egyháznak, míg másutt a dicsőségben nem szegényebb, mint szomorúságban gazdag 1848-iki szabadságharcunk viszontagságai foszták meg a népességben meggyérített hiveket lelkipásztorktól s rendszeres egyházi életüktől. Elősoroljam-e, hogy ez időtől fogva csaknem minden közzsinat és mindanynyszor s többször kezdeményezőleg is az egyházi főtanács foglalkozott e fontos tárggyal, elhatározván, a kevés lélekkel és vagyonnal bíró ilyen egyházakat — affiliálni, a hol lelkészség fentartható, azt felállítani, a hol pedig csak vagyon maradt fenn hivek nélkül, e vagytonokat vagy eladni, vagy a hol a helyi körülmények engedik, azokkal a szomszédos

egyházak életét biztosítani, sat? Nem teszem ezúttal, hanem egyszerűen utalom az olvasót az idézetten kívül, az 1864 évi közzs. 81 sz. 1866 évi közzs. 65 sz. 1867 évi közzs. 52 sz. mely különösön fontos; továbbá, az 1868. évi közzs. 119. sz. alatti sat. határozataira s a volt egyházi főtanácsnak mind ezen pontokra tett helyeslő és néhol pótló, vagy módosító határozataira. Mindezekből kétséget kizárólag, mint a nap, oly világosan kitűnik, hogy erd. ref. anyaszentegyházunk reprezentáns főtestületei ama vagytonokat az egyházkerület egyeteme tulajdonául tekintette s mint a főtulajdonos képviselője, azon javak felettszabandon és ellenmondás nélkül rendelkezett s rendelkezik ma is az általános közcél érdekében és szem előtt tartásával.

(Folytatása következik.)

Dr. Kolosvári Sándor.

„Egy felirat“

(a törvényhatóságok területének szabályozása és uj beosztásáról előterjesztett törvény-javaslat mellőzése tárgyában.)

(Folytatása és vége.)

És ez nagyon természetes, mert az ember sincs kivéve a fejlődés általános processusa alól. Belőlről kifelé nő, gyarapodik, elsajátítja, feldolgozza, saját lényévé változtatja a külső elemeket, a haszontalanokat eltávolítja magától. Ezen fejlődési processus az organizmus munkája, a fentartási ösztön szükségképeni kifolyása. Ha egészséges az organizmus s életerős a fenmaradási ösztön, ekkor nincs miért félni a vidék magyarságát; ekkor birtos kilátás lehet, hogy a magyar miveltség hódításokat teszen maga körül még akkor is, ha az állam segélyére nem jő, sőt komoly méltósággal utasítja vissza a járszalagon való vezetést. Én részemről, az állam-segélyt ép, erőteljes emberre nézve szegyennek, a kormány részéről gondatlanságnak, minden rossz forrásának tartom. A kormány tegye lehetővé az ön-erőn való munkálkodást, tartsa fenn az élet-erős organizmust, ne vonja el a feldolgozásra alkalmas anyagokat s ekkor biztosan nézhetni a fejlődési processus kedvező kimenetelére felé.

Ugy vettem észre, hogy sokan, s talán maga a felirat készítő bizottság is, midőn így szól: „a szász föld és Felső Fehérmegye csekély számú lakossága a magyar faj fentartásáérti küzdelem sikertelen kilátásával van oda dobva a megsemmisülés veszélyének s a magyar kultúra nem tehet hódítást a jelentékeny anyagi és szellemi eszközökkel rendelkező idegen miveltség hazájában:“ épen az itt levő magyar nemesség életerős organizmusát vonja kétségbe, mintegy fél, aggódik, hogy önerején fen nem tarthatja magát s elenyészik, ha a törvényhozás nem biztosítja fenmaradását. Az aggodalom tökéletesen igazolt; de én meg-

vagyok győződve arról is, hogy még nincsen minden elveszve; erős a hitem, hogy a magyar nemesség Szebenmegyében is, mert a mint gyanítható, csakugyan ide fogunk szakadni, befolyást fog gyakorolni; elhivatása az leend, hogy ott a magyar kultúra előharcosa, zászló-vívója legyen; de nem azon a téren, melyet most mivel; ott szakítani kell a politikával, mely éget, perzsel, mint a számum szele, működését a szoros értelemben vett társadalmi térre kell irányitnia s ekkor, mint a nap jótékony melege tavasszal feloldja a tél kemény kőrgét, rügyeket, virágokat fakaszt, hogy abból gyümölcsöket érleljen: ő is a magyar kultúra gyümölcsseit fogja saját maga s mások számára érlelni.

Senkinek nincs oka kételkedni, hogy Felső-Fehérmegye központi hivatalnokai úgy, mint a megyei bizottmány komolyan akarják e vidéken elszórt magyar faj fenmaradását, a magyar miveltség terjedését s csak utcáról szedett, minden jelentékenység nélküli azon szélnek bocsátott hír, hogy a legtekintélyesebb, befolyásosabb egyének költözének ki azon esetben, ha Felső-Fehér Szebenmegyéhez csatoltatnék. Ezt tős-gyökeres magyar családok jó magyar érzelmű utódai nem tehetik, nem szabad tenniök, munkásságukat, befolyásukat ide láncolt faj és vér-rokonaik nem nélkülözhetik, nekik be kell bizonyítaniok, tettekkel kell bizonyítani, hogy polgár-társaik nem csak akkor kedvesek előttük, mikor politikai joguk gyakorlása reájuk nézve kedvezően üt ki, hanem az idő és események minden változásai, eseményei között is nekik át kell érezniök a nagy költő e szavait: a nagy világon e kívül, nincsen számodra hely, áldjon vagy verjen sors keze, itt élned-hallnod kell! Nemes Felső-Fehérmegye központi magyar hivatalnokait úgy, mint a felirat készítő bizottság jó érzelmű magyar tagjait kisebb-nagyobb mértékben a vérség, atyafiság láncolja a többi elszórvá élő magyarokhoz. Azok a magyar nemesek, kik idegen elemek közé élve, elfeledték őseik zengzetes nyelvét, kisebb-nagyobb mértékben ugyanazon csontból való csontok, ugyanazon vérből való vérek, mint a magyar faj, a magyar kultúra elenyészésétől aggodó bizottság tagjai. Épen ezért, legyen szabad reményleni, hogy az Apáthiak, Szoboszlaiak, Keserűk, Tompák, Gillyének, Kónya, Kőncei, Józsa, Galambfalvi, Horák, Gynlai, Boér, Szőresei, Elekes, Eperjesiek, Fogarasiak, Nánásiak, Bólyai, Miske, Rétyi, Csongrádiak, Komáromiak s több más, mint tős-gyökeres, jó magyar érzelmű, tekintélyes, befolyásos családok nevei s ismert buzgóságuk elég garanciát nyújtanak a magyar faj, saját vér-rokonaik fenmaradását, befolyását tenni kilátásba, s legkevesebb ok sincs, kételkedni, hogy egyesült erővel lépnek a tevékenység terére s a valószínűleg kikerekítendő Szebenmegyében közakarattal munkálkodnak a magyar kultúra terjesztésén.

Horváth István,
bükkösi ev. ref pap.
(Vége következik.)

Az igazgató-tanács kis gyűléséből.

Kolozsvártt, június 4-én. 1874.

Elnök: nagymélt. Gr. Mikó Imre. Jelen voltak: főt. Nagy Péter, püspök, Gyarmathy Miklós, Ince Mihály,

dr. Kolozsvári Sándor, Sárkány Ferenc, Szabó Ádám, Szász Béla, Szász Gerő és Bodor Antal titkár.

1) A folyó évi ker. közgyűlés 32 sz. a. az ig.-tanács bizatván meg a moldva-oláhországi miszsió ösmertése végett határozott utasítás mellett egy két tagu bizottság kiküldésére: mélt. Antos Ferenc sepsii egyh.-m. al-gondnok és Kisantal Sámuel egyh.-m. jegyző küldetnek ki s az utasítás megállapittatván, a miszsió részére begyűlt segélyből részökre 500 frt. uti költség utalványoztatik, utólagos beszámolás mellett.

2) A n. mélt. kultusz-miniszter ur tudatja, hogy az 1872. évi állam-segély kiosztásáról felküldött számadás helyesnek találtatott s a kerületi közigazgatási költség fedezésére tőkésített 6,987 frt. 37 kr. összeget az 1873-ik évi állam-segélyi összeg kiosztásáról felterjesztendő számadásba mint pénztár maradványt bevételni rendeli. Felterjesztés intéztetik, hogy az 1873-ik évi állam-segély kiosztásáról a számadás már felterjesztetett, s a 6,987 frt. 37 kr. összeg közigazgatási költségekre fordittatik.

3) A n. mélt. kultusz-miniszter ur tudatja, hogy Ábrahám Béla, Olosz Gyula, Nagy Ferenc, Józsa Károly, és Gáspár József állami ösztöndíjasok 60 frt. illetményük az illető kir. adóhivataloknál utalványoztattak. A kolozsvári és m.-vásárhelyi tanodák előjáróságai értesittetnek.

4) A.-vásárhelyi főtanodánál tartandó érettségi vizsgák alkalmával biztosul dr. Antal László főgondnok bizá-lik meg.

5) Szász Béla beadja a f. évi közgyűlés rendezett és tisztázott jegyzőkönyvét. Levéltárba helyeztetik.

6) A vajdabázi tagosítás alkalmával az egyh.-község jogai képviselésére Nagy Lajos egyh.-m. jegyző hatalmaztatik fel.

7) A mult évi június 26-tól f. évi ápril 19-ig egyh. kerületünk részére tett nyomtatványok költségei Stein János részére 180 frt 95 kban, a mult évi kerületi közgyűlési jegyzőkönyv nyomtatási költsége 386 frt. 90 kban utalványoztatik.

Ellátatott ezen kívül még 9 ügydarad.

Az igazgató-tanács nagy gyűléséből.

Kolozsvártt, június 7-én 1874.

Elnök: főt. Nagy Péter püspök. Jelen voltak: Benkő János, Gyarmathy Miklós, Ince Mihály, Lészai Ferenc, Sárkány Ferenc, Szász Béla, Szász Gerő, Szabó Ádám és Bodor Antal titkár.

1) A köz-pénztár átvételére s átadására kiküldött bizottság beadja jelentését a VI-ik átadási jegyzőkönyv mellékelésével. Az átadási VI-ik jegyzőkönyv egy példánya levéltárba tétetik, a más két példány Bányai Vitális és Sárkány Ferencnek kézbesittetik.

2) Főt. Révész Bálint tiszán-túli egyházkerületi püspök a moldva oláhországi miszsió részére azon egyh.-kerületből 328 frt. 90 kr. segély-összeget küld. Pénztárnok utasittatik az összeg bevételbe helyezésére és a nyugta elküldésére.

3) Főt. Kún Bertalan a tiszán-inneni egyh.-ker. szu-

perintendense a moldva-oláhországi miszsió részére azon egyh.-kerületből 50 frt. segély összeget küld. Pénztárnokhoz a 2 alatti utasítás intéztetik.

4) Mátyás Zsigmond a n.-devecseri és sz.-kenyerü, szt.-mártoni egyházak szőlő-váltás kötvényei után járó kamatokból az 43 frt. 7 kr. eljárási illetéke levonásával 39 frt. 61 kr. összeget küld be. Az illető egyh.-községek részére takarékpénztárba helyezés végett, pénztárnok utasítottatik s Báthori Dániel esperesnek meghagyatik, hogy a noszolyi és málomi egyh.-községek kiegyezett szőlő-váltáság lejárt összegeit haladéktalanul küldje fel.

5) Küküllői esperes kérdést intéz, hogy minő jogigényeket köteles bekebeleztetni. Utasítottatik, hogy a papi-és tanítói kepek telekkönyvi biztosítását buzgóságátul elvárando tevékenységgel igyekezék békés uton nyerlandó nyilatkozat által biztosítani, az alapítványokat pedig még ak-

kor is köteles felelősség terhe alatt biztosítani, ha az alapítók utodai más egyh. megye területén laknak, vagy az alapítványt per útján hajtsa fel.

6) Ugyanaz panaszt emel, hogy Gidófalvi Sabina ur-nő megítélt kepe-hátralékát nem fizette be. A végrehajtás foganatosítása végett a küküllőmegyei alispán megta-láltatik.

7) Két darab köz-pénztári és egy darab püspökségi 100—100 frtos erd. urb. kötvény kisorsoltatván: pénztár-nok utasítottatik azok beváltására.

8) A sz.-udvarhelyi egyh.-községi és leány nőveldei számadások helyesen vezetetteknek találtatván: a sz.-ud-varhelyi számadási ügy rendezésére kiküldött bizottság ki-küldetése alól feloldoztatik.

— Előadatott ezeken kívül még 13 darab.

Bodor Antal,
titkár

TÁRCA.

Néhány szó az ujbiblia-fordításról.

(Folytatása és vége.)

Máté 16-k fejezet.

(Az idők jelei. Farizeusok kovász. A különböző véle-mények Jézusról és Péter vallomása. Péter kulcsa. Krisztus halálát jósolja. Az igaz tanítványok az igazi szellemi élet részesei.)

1. És mikor hozzá mentek volna a farizeusok és sad-duceusok, kísértvén fől szólták őt, hogy mutasson nekik egy jelt a menynyből. 2. Ő pedig felelvén, monda nekik: az est beálltával így szóltok: szép idő lesz, mert vöröslük az ég; 3. és reggel: csúf idő lesz, mert borusan vöröslük az ég. Az ég ábrázatát meg tudjátok ugyan itélni, de az idők jeleit nem vagytok képesek. 4. Gonosz és parázna nemze-dék! jelt követel, de nem fog adatni neki jel, csak is a Jó-nás jele. Ezzel elhagyván őket, eltávozték.

16, 1—4. v. = Mr. 8, 11. 12.

1) v. hogy mutasson nekik egy jelt a meny-nyből, vagy is egy világos, kifogástalan és mindenki által szemlélhető csudát messiás volta igazolására, mint a milyen volna ama kenyér-szaporítás, ha valóságos történetnek ven-nők. L. 4, 7.

2—3 v. Lukácsnál más alak és kapcsolatban 12, 54—56. Márknál nincsenek meg.

4) v. gonosz és parázna: ezen evangelium szer-kesztőjének toldalékai az alany közelebbi meghatározására; parázna a zsidóknál = vallástan; kezdetben a Baal és Aschera paráznasággal járó imádásáról véve. Csak is a Jónás jele: magyarázó toldalék. Mr. 8, 12. Minthogy a Jónás ese-tét a fől támadásra magyarázza 12, 40; annál fógva, az azt tagadó sadduceusokat kapcsolatba hozza a farizeusokkal az 1., 6., 11., 12. versekben. E kapcsolatba hozatal azonban, történelmileg nem igaz, a menynyiben csak jóval később te-kintették e két pártot Jézus közös ellenségének. Márk csak farizeusokról szól. 8, 11.

5. És átmenvén tanítványai a tulsó partra, elfelejtet-ték volt kenyeret vinni magokkal. 6. Jézus aztán monda nekik: vigyázzatok és tartozkodjatok a farizeusok és saddu-ceusok kovászától. 7. Ők pedig tanakodnak vala egymás közt ily szókkal: arra céloz, hogy kenyeret nem hozánk ma-gunkkal. 8. Midőn aztán Jézus ezt észrevette volna, mon-da: kicsinyhítűek! mit tanakodtok egymás közt a felől, hogy nem hozátok kenyeret magatokkal? 9. Még nem ér-titek? nem emlékeztek az ötezeret kielégített öt kenyérré s hogy hány kosárral szedtetek volt föl? 10. sem a négyeze-ret kielégített hét kenyérré s hogy hány kosárral szedtetek volt föl? 11. Hogyan nem értitek azt, hogy nem kenyerek-ről beszéltem nektek? Tartozkodjatok hát a farizeusok és sadduceusok kovászától! 12. Akkor látták be, hogy nem arról beszélt volt, hogy a farizeusok és sadduceusok ková-szától, hanem a tanától tartozkodjanak.

13) Mikor aztán megérkezett volna Jézus Cézarea Fi-

4—12. = Mr. 8, 13—21.

6. v. Kovász. Csak 13, 33. = Lk. 13, 21. ábrá-zolja a jónak fejlődési csiráját. 1 Kor. 5, 6—8. Gal. 5, 9. a rosznak ragályos hatalmát.

9., 10., 11. vk. E hivatkozással értésül akarja adni tanítványainak, hogy az ő beszédmódja jelképes. E s z e -r i n t. ama csudás megvendéglésekről szóló tudósításokat nem vehetjük betti szerinti értelemben; eltekintve attól, hogy merőben összszeférhetetlen volna Jézusnak Mt. 4, 4-ben tett nyilatkozatával azon fől vétel, mintha ő alkalmat szolgálta-tott volna tanítványainak arra, hogy minden esetleges ele-ség-hiánynál az ő csuda-erejére bízzák magukat. Így hát az élet kenyéréről szólt, mely szemben a földi kenyérral ezereket képes táplálni a nélkül, hogy fogyjon.

12. v. A kovász alatt a farizensok tanát, vagy Lu-kácsnal 12, 1. azok képmutatását érteni, nem elég kimerítő, a menynyiben az csak is összesz szellemi irányukra vonat-kozhatik.

13—28. = Mr. 8, 27.—9, 1.

ippi környékére, megkérdezte tanítványait ilyen szókkal: mit mondanak az emberek, hogy kicsoda az embernek fia? 14. Ők erre ezt feleltek: némelyek, hogy keresztelő János, mások hogy Jeremiás, vagy valamelyik proféta. 15. Így szól hozzájuk: ti pedig mit mondtok, hogy ki vagyok én? 16. Erre Simon Péter felelvén, monda: te vagy a Krisztus, az élő istennek fia.

17. Jézus pedig felelvén, monda neki: boldog vagy Simon, Jónának fia, mert nem hus és vér jelentette ki neked, hanem az én menynevei atyám. 18. Én meg azt mondom neked, hogy te Péter (szikla) vagy, és ezen a sziklán fogom fölépíteni egyházamat és a pokol kapui nem lesznek

13. v. Ugy látszik, hézag van ezen vers és a megelőző között. Magdalából hajóznak 15, 39. a tenger keleti partjára 16, 5. A kikötés helye nincs említve, s úgy jó ki, mintha hajón eveznének a szárazon meszsze ben fekvő Cézarea Filippibe. Márknál kikötnek Bethsaida Juliusban s innen mennek tovább gyalog. Mr. 8, 22—26. Cézarea Filippi; a régi Pánaés. Fülöp tetrarcha építette föl újra a Tiberius császár tiszteletére. Izrael országának véghatárán feküdt, a Hermon aljában és a „kis Jordán“ forrásainál. Jelenleg Bánjász nevű falu fekszik helyén mintegy 150 házzal. Itt látta Jézus „a világnak minden országait és azoknak dicsőségét“ Mt. 4, 8; itt intézte tanítványaihoz az itt irt döntő kérdést, mely régóta ajkain lebegett; innen indult el az utolsó nagy harca benső küzdelem és győzelem után. Luk. 26. v.

14. v. Csak ezen evangelium omliti Jeremiást a messiás elhírnökei közt, 2. Makkab. 2, 1—8. alapján. Az élő istennek fia: dogmatikai toldalék. Mr. 8, 29.

16. v. Jézus, ellenségeinek ármánykodásai elől, ama pogány vidékre menekül. A menekült itt lőn először elismerve ünnepélyesen missiásnak, meghitjeinek kis körében. A nagyszerű és végzettes szó, mely a Péter ajakiról hangzott el először ily lelkesedéssel, magában foglalta mindazon benyomásokat, melyeket Jézus ez időig tanítványai lelkére gyakorolt. E hely kétségtelen bizonyíték arra, hogy Jézus ez alkalomig tanítványai előtt sem nyilatkozhatott arról, hogy ő volna a Messiás.

17—19. vk. Csak is ezen evangéliumban jönnek elő. Az egyháznak ezen fogalma később fejlett ki a zsidó keresztényen körökben, s így ama versek későbbi eredetére mutat. l. 18, 37. Ezen szavak: te Péter vagy, egy korábbi alkalmat tételeznek föl, melynél e név-adás történt, s mely Máténál nincs említve.

17. v. Hus és vér: e kifejezés az emberit jelenti szemben az istenivel. Nem érzékelhető jelek, csudák, hanem a vallásos szellem keltette fel Péterben ezen meggyőződést.

18. Jézus viszont vallomást tesz Péternek, messiási méltósága ezen első elismerőjének. A képes beszédnek ó-szövetségi alapját lásd Jes. 28, 16., 1. Gal. 2, 9., 1. Kor. 3, 10., 11., Jel. 21, 14, Efez. 2, 19. sat. 1. Pét. 2, 4. sat. Egyház: hitközség, mely itt egyházhoz, épülethez van hasonlítva. A pokol kapui erősek, senkit sem bocsátnak ki; ezentul azonban nem lesznek erősebbek az egyház kapuinál.

erősebbek annál. 19. és neked fogom adni a menynek országának kulcsait, s valamit megkötsz a földön, kötve lesz a menynekben. 20. Ekkor meghagyta tanítványainak, hogy senkinek se mondják, hogy ő a Krisztus.

21) Attól fogva kezdett Jézus nyilatkozni az ő tanítványainak a felől, hogy neki föl kell mennie Jeruzsálembe és sokat szenvednie a vénektől és főpapoktól és irástudóktól és megöletnie és harmadnapra föltámasztatnia. 22. Erre Péter félrevonván, rá kezdett támadni ily szókkal: Uram! isten legyen neked irgalmas; az nem fog megtörténni véled. 23) Ő pedig elfordulván, monda Péternek: távozzál tőlem sától; botrányomra vagy, mert nem az isteni, hanem az emberi dolgok fekszenek sziveden.

24) Ekkor Jézus ezt mondá tanítványainak: ha valaki utánam akar jőni, tagadja meg önmagát és vegye föl az

A Károlyi fordításban használt kép rosz fordítás, s jól meggondolva — képtelenség.

19. Péter — kulcsár (Jes. 22, 22.), házigazda lesz a Jézus házában Lk. 12, 41., 42., valamint Jézus is az isten házában Jel. 3, 7. Jóváhagyásai, tilalmi ennél fogva isten előtt is érvenyesek lesznek a menyben. Zsidó nyelv szokás szerint, a kötés = tilalom; s az oldás = jóváhagyás. Péterre van ruházva azon hatalom, mely a messiás jövendő országába való fölvétel vagy kizárás föltételeit megszabja. Ez által el van ugyan ismerve a Péter „primatusa,“ elsősége, csak hogy itt szó sincs a Péter utódairól, s még kevésbé a római pápákról, mint ilyenekről. E hatalom 18, 17. szerint az egész hitközséget illeti.

21. v. A megelőző versben hallgatásra inté tanítványait. Most áttér messiási ujjongásuk teljes lehítésére, a menyneiben az itt jószolt szenvedés-teljes halál a zsidó messiási fogalmakkal merőben öszszeférhetetlen 1. Kor. 1, 23. Ha hitte Jézus, hogy ő a valódi messiás, akkor szenvedésének és halálának sejtelve nem képezhetette fáradalmainak netovábbját. Meg volt győződve róla, s ki is nyilvánította, hogy meg fogja győzni a halált, vagyis: hogy ügye győzelemre jut minél előbb. Nagyon valószínű, hogy ezen szellemi föltámasztás gondolata szolgál alapul Mr. 8, 31., 9, 31., 32., 10, 34. a hol ez áll: „három nap után föl fog támadni“ Mt. 27, 63. A „harmad nap után“ itt „harmad nappá“ változott (Hos. 6, 2) s az ön erejü „föltámasztás“ gépies testi „föltámasztással“ nőtte ki magát. Valamint a szenvedése és halálára, úgy a ő ügye győzelmére vonatkozó körülményeket is megjövendölteti a ker. hit a maga mestere által az utolsó részletekig az események lefolyása után. 17, 23., 20, 19. Ha Jézus ily határozott szavakban nyilatkozott volna föltámasztásáról, akkor merőben megfoghatatlan volna előttünk azon csüggeteg levertség, azon tudatlan bizonytalanság, mely tanítványait halálakor és után megszállta.

22. v. Péternek ezen szavai azon leirhatatlan rémületnek adnak kifejezést, melyet Jézus nyilatkozatának kellett a tanítványok lelkében fölkeltetnie.

23. v. Lásd 4, 10.

24. v. Valamint nekem szenvednem kell, úgy nektek is. Keresztjét: az elítéltek önmaguk vonszolták kereszt-

ő keresztjét és kövessen engem; 25. mert a ki meg akarja menteni az ő életét, elveszti azt, a ki pedig el fogja veszteni az ő életét érettem, meg fogja találni azt; 26. mert mit fog használni az embernek, ha mind e világot megnyerte is, de s zellemi élete kárba veszett; avagy, mit fog adni váltásdíjúl az ember az ő szellemi életéért? 27. mert jövő félben van az embernek fia az ő atyjának dicsőségében angyalainak kíséretében, és akkor meg fog fizetni mindenkinek az ő cselekvése szerint. 28. Bizony, mondom nektek, vannak némelyek az itt állók közt, kik nem fogják megkóstolni a halált, míg nem látták eljönni az embernek fiát az ő királyi dicsőségében.

jöket a vesztőhelyre. A botránkozás fokozódik az által, hogy a tanítványokra is a szenvedés keresztje vár elkerülhetlenül. A „keresztfölvétel“-ről természetesen csakis azután beszélhetett volna Jézus ilyen értelemben, miután ő maga kiállotta a kereszt-halált. Lásd 10, 38.

25. v. Az önző élet-föntartás isten előtt nem egyéb, mint a valódi élet eljátszása. A földi életet föl kell áldoznunk az örökkévalóért.

26. v. Lásd 4, 8. Ős héber szokás szerint a rabszolgákat meg lehetett váltani bizonyos díjjal, s így szabad lábra állítani. A valódi szellemi élettel mi sem ér föl. Ha egyszer a bűn szolgálatában elveszett, visszaváltani többé nem lehet. Szellemi élet nélkül pedig hiábavaló a világnak minden gyönyörűsége. Fog adni a z ember: magyarázó toldalék. Mr. 8, 37.

27—28. vk. A megelőző versekben arról van szó, hogy mily kipótthatatlan erkölcsi kárt szenved az ember, ha szellemi életét a bűn zsoldjába adja. És már e tisztán erkölcsi nézet úgy van feltüntetve e helyen, mintha azon büntetésről volna szó, mely az istentelenekre vár a messiás megjelenésével tartandó ítéletkor.

A messiás tehát „megjelenik“ (paruzia) még ezen ember-öltő életében; ítéletet tart elevenek és holtak felett s megalapítja országát örökre. Eme zsidós fölfogás nem igazolható sem lélektanilag, sem történelmileg a Jézus szájában. O ugyanis, midőn isten országáról beszél, nem azt állítja, hogy majd halála után személyes megjelenésekor fogja azt létrehozni, hanem egyenesen rámutat a társadalomra, melynek tagjait az igaz vallásos szellemnek kell áthatnia. Megfoghatatlan, mondhatnók, beteges gondolkodás-módra mutatna az, hogy az a Jézus, ki nyilvános pályája kezdetén isten országa természetét és fokozatos fejlődését oly utolérhetetlen vonásokban ecsetelte hasonlataiban és példázataiban, később teljesen magára alkalmazza a zsidós missziás-fogalmat, s aztán azt képzelje magáról, hogy halála után megjelenik angyalai kíséretében országának megalapítása végett e földön, miután kereszt-halála meggátolta abban. Miért is jelennék meg a megdicsőült Jézus személyesen az égnök felhőin, ha a kovás önkint és ellenállhatatlan erővel járja át a három mérföldes út; ha a talajba vetett mag önkint megtermi gyümölcsét a nélkül, hogy a földmives aggodnék növésén és aratásán. Mt. 13, 33., 34. Lk. 4, 26—29. „Isten országa nem jő érzékiileg szemléltető alakban; isten országa ti bennetek van.“ Lk. 17, 20., 21. Hiszen, ő az atyjának s nem magának tulajdonítja azon hatalmat, hogy a Zebedeus fiait országában jobbja és balja felől ültesse. Mt. 20, 20. s köv.

Ama zsidós váradalmak nem Jézus lelkének szüleményei; s így nem jöhetnek az ő szájából ilyen alakban. Lásd Mt. 24. és 25. fejezeteit.

Keresztes József, és Dr. Kovács Ödön.

Szent-könyvünk a történelemben.

(Folytatás és vége.)

Ez alatt Pál számos kereszttyén községet alapít a zsidók gyűlölete, a görögök megvetése s az ő apostolok szemmel látható idegenkedése között. Alig hagyott el egy községet, az azonnal üldözve s fellázitva volt; akkor tehát, ha oda vissza nem térhetett személyesen az övéihez, fogja tollát a régi irástudó, a nagy hírű Gamaliel éles eszű tanítványa, s vallásos tüzzel telt leveleiben önti ki szívéét az övéinek, inti s tanítja őket. Ezen viharos és szorongatott időkben született, s nagy mértékben egyénileg színezett levelek, melyek az 53 és 63 évek között irattak, a rokon érzelmű községekkel közöltettek, s másolataik később úgy tekintettek, mint drága ereklyéi az ő csodálatos tövékenységű tűz-lelkének; kit bátran mondhatunk a kereszttyénység első miszionáriusának, első reformátorának. Miután azonban vele együtt a más tizenkettőnek is nagyobb része az atyákhoz költözött, a hatvanas évek lejártával, bizonyosan mint egy súlyos mulasztás öntudata ébredett a kereszttyének között fel, hogy még arról nem gondoskodtak, hogy Jézus történetének egy eleven képét megörökítsék a más nemzetségeknek; és míg Pálnak nem volt alkalmá, hogy községeinek valamely evangelium olvasását ajánlhassa, minthogy Jézus egyes mondását, melyet ő felhoz (ap. csel. 20. 34. I. Thess. 4. 15), valamint a csak általa vélt megjelenését a feltámadottnak 500 atyafi előtt (I. kor. 15. 6) egyik evangeliumban sem találjuk, most lassankint kezdének előállani öszszes evangeliumaink, s még előttük, a rendkívül képzelet-dus jelenések könyve; de eredetileg, mint azt Lukács evang. bévezetése (Luk. 1. 1—4.) legtisztábban kifejezi, csak mint tisztán magán-iratok.

Léndárt József,
(Vége következik.) *ev. ref. papjelölt.*

KÜLÖNFÉLÉK.

= A kolozsvári ev. ref. főtanodában, a nyári nyilvános közvizsgák rendje: június 13-án délután 6—8-ig torna-gyakorlatok, a városi torna-vivó-intézet udvarán, jun. 14-én d. u. 3¹/₂ órán kezdve: zene- és ének-kari és önképzőköri ünnepély, jun. 18-án d. e. 7—10-ig a VI-ik közép-osztály, jun. 18-án d. u. 3—5-ig az I-ső elemi-osztály, jun. 19-én d. e. 7—10-ig a II. év. bölcsészek gondolkodástánból, jun. 19-én d. u. 3—6-ig a 2-ik elemi-osztály, jun. 20-án d. e. 7—10-ig az I. év. bölcsészek, a magyar irodalom történetéből, június 20-án d. u. 3—6-ig a 3-ik elemi-osztály, jun. 22-én d. e. 7—10-ig az I. éves bölcsészek ásványtanból, jun. 22-én d. u. 3—6-ig a 4-ik elemi-osztály, jun. 23-án d. e. 7—10-ig a II. éves bölcsészek növénytanból, jun. 23-án d. u. 3—6-ig az I-ső közép-osztály, jun. 24-én d. e. 7—10-ig I. év. bölcsészek menyenyiségtanból, jun. 25-én d. u. 3—6-ig a II-ik közép-osztály, jun. 25-én d. e. 7—10 a II. év. bölcs. egyház-történelemből, június 24-én d. u. 3—6-ig II-ik közép-osztály, jun. 26-án d. e. 7—10-ig az I. év. bölcsészek egyetemestörténetéből, jun. 26-án d. u. 3—6-ig IV-ik közép-osztály, jun. 27-én d. e. 7—10-ig az I. év. bölcsészek latin- és hellen irodalomból, jun. 27-én d. u. 2—5-ig a V-ik közép-osztály, jun. 27-én d. 6 órakeredem-sorozat-olvasás; jutalom-kiosztás és a tanodai év ünnepélyes bezárása. Június 28-án d. e. 7—12-ig a VI. k. o. átviteli szigorlata, jun. 29- és 30-án szóbeli érettségi vizsga, az érettségi szigorlat írásbeli része jun. 6, 7, 13, 14, 21, 22. jár le. Június 10. 1874. Szabó Sámuel, tanvezető t.

= A mihályfalvi pap, Lukács Ferenc és tanító Muzsnai József égettek számára újabb adakoztak lapunknál. VI-dik Közlemény. Udvarhelyi egyhm. esperes, Solymosi István küldeménye: mélt. Gyárfás

Domokos főgond. 1 frt, Nagy Lajos főgond. 1 frt. tks. Ferenci Pál, algond. 1 frt, Mihály Pál 50 kr, Solymosi István 1 frt, Kelemen János 50 kr, Jámbor 50 kr, Bentce András 1 frt, S. Béla 50 kr, egy barát 50 kr, X. X. 20 kr, Zágoni Mózes 50 kr, László Ignác 50 kr, D. Lajos 50 kr, Felszei Dénezs 50 kr, Nagy Sándor tanító, 20 kr, egy tanító 10 kr, Ferenci Károly 50 kr, Solymosi Lajos 20 kr, Demeter Ákos 20 kr, Bálint József 20 kr, Bontz József 10 kr, Agyagási Sándor 40 kr, Karácson István 40 kr, Lukácsfi Dénezs 50 kr, Hegyi Elek 20 kr, Dáné Mózes 1 frt, Kölönte József 1 frt, Makai András 50 kr, Kovács Mózes 60 kr, Kovács István 50 kr, Görög József 30 kr, Pál Balázs 1 frt, Maksai Gyula 50 kr, Maksai Áron 50 kr, Kovács Sándor 30 kr, Bodor József 50 kr, Sós Farkas 50 kr, Sándor Gergely 32 kr, Demeter Lajos 50 kr, Nagy Mózes 30 kr. Baka János 20 kr, Kádár Domokos 40 kr, (Összesen 21 frt 72 kr.) Ilyefalvi pap, Révay Lajos küldeménye: Révay Lajos 1 frt, Gál István 50 kr, Petke Pál 50 kr, Nagy Mihály 20 kr, Gál 20 kr, Benkő Sándor 20 kr, Petke Lajos 30 kr, Rákosi László 50 kr, Fakó Sándor 20 kr, Garda István 20 kr, a mester számára 40 kr, Dózsa Gyula 20 kr, Rákosi Ferenc 10 kr, Petke Rebeka 10 kr, Tankó Áronné 10 kr, Benkő Áron 20 kr, Tankó Lajos 5 kr, Bedő Ádám 15 kr, Nagy Antál 10 kr, Gál Pál 10 kr, Kába János 10 kr, Dr. Nagy 50 kr, Csusz Ferenc 20 kr, Jakó Ádámné 10 kr, Nagy János 10 kr, Kis Jákob 5 kr, Reznek Károly 5 kr, Továs György 2 kr, Zöld József 10 kr, Benkő Mikály 10 kr, Szacsva Mihály 50 kr, Bene Ferenc 40 kr. (Összesen = 7 frt. 52 kr.) V. gálfalvi pap, Kovács Elek küldeménye: mltgs. Földvári Ferenc 2 frt, egy valaki 50 kr, Kovács Elek ref. pap 1 frt, Hirsch Mór, izraelita 50 kr, Szabó Ferenc ref. lévita 1 frt, Keszeg Ferenc 50 kr, Szőke József 50 kr, Szakács István, földész, 50 kr, Csiki Károly 40 kr, Cseh Sándor 40 kr, Keszeg József, ref. tanító, 60 kr, k.-széplaki ref. lelkész Kovács József 1 frt, és nője Kis Klára 1 frt. (Összesen = 9 frt. 90 kr.) Ny.-karácsonfalvi ref. lelkész Erdélyi Sámuel 1 frt; bonchidai ref. pap, Nagy Elek 1 frt. Kiegészítés képpen szerkesztőségünk adott 6 krt. VI-dik közleményünk összege = 41 frt. 20 kr. (Június 10-ki kelettel postára tettük.) A lapunknál eddig begyűlt egész összeg = 291 frt. 50 kr.

= Folyó évi tavaszi közgyűlésünk határozata folytán, idei június 16-ik napjára, zilahi egyházunkba, esperes választó egyházmegyei közgyűlést hívok egybe, egész tisztelettel felkérve a mlgs. s tks. gondnok, világi s egyházi ülnök urakat, mint szintén egyházmegyénk jogosult képviselőit, hogy a jelzett időben és helyen tartandó egyh.-megyei közgyűlésen megjelenni, szíveskedjenek. Bogdánd, június 2-dikán, 1874. Dombi Lajos szil.-szólnoki egyh.-m. esp.

= Ezennel köztudomásra kívánom juttatni, hogy a küllői ref. egyházmegyében június 24-én reggeli 9 óra körül kezdődőleg, D.-S z.-Mártonban egyházmegyei közgyűlés fog tartatni. Harangláb, jun. 2, 1874. Benedek Ferenc, ev. ref. esperes.

= Pápa szuperintendens választás volt. A dunántúli helvét hitvallású egyházkerület egyházközségeinek a szuperintendenssége beérkezett szavazatai felbontatván, eredményül Pap Gábor, villonyai lelkész és egyházkerületi főjegyzőnek harmincnegyezerháromszáz lélekszámot képviselő huszonkét egyházközség szavazattöbbségével szuperintendensül lett megválasztása tünt ki; a megválasztott az egyházkerületi gyűlésen nagy lelkesedés közt, emelkedett szellemű beszéddel foglalta el elnöktársi helyét. Ünnepléses beigtatása folyó évi szeptember hóban Rév-Komáromban fog megtartatni; a beigtatás végzésére érdemekben visszavonult

előde, Nagy Mihály szuperintendens küldöttségileg felkértni, elhatározatott: s ha ő — öregsége miatt el nem fogadhatná el e tisztelet — a mint a „Pesti Napló“-ban olvassuk — egy más, de legöregebb szuperintendens fog fölkeretni. Ezt mi nem értjük egészen. Már miért nem kéri fel a római pápát egyúttal. Minő más beigtatásra van szüksége egy prot. szuperintendensnek, mint hogy leteszi az esküt arra, hogy kötelességét hiven betölti; s kik lehetnek ennek tanúi, ha nem azok, kik rá néznek s kik a választással megisztelték? Hanem természetesen, minél nagyobb spektakulumot kell csinálni! — Tán jó volna vörös, vagy lilaszín palástot készíttetni, meg egy infulát s a menyinyi prot. püspök van széles Magyarországon, mind Rév-Komáromba hívni, hogy azok énekeljék el a „Jövel szentlélek“ dallamát melyre aztán a harangok zúgása mellett azonnal le is száll a galamb Pap Gábor fejére, ad majorem orthodoxiae gloriam! Protestáns egyszerűség, puritán erkölcsök, hol keressünk titeket!?

= Három osztrák érseknek (Schwarzenberg, Rauscher és Tarnócy) a pápához 26-án intézett levelét közli egy bécsi lap a „kath. egyház külső jogviszonyairól“ szóló törvény tárgyában. Az érsek kijelentik, hogy e törvénynek csak annyiban és addig fognak engedelmessékedni, a menyinyiben határozatai megegyeznek a konkordatummal. A pápa ápril 29-én kelt levelében megdicséri „szeretett fiait“ magatartásukért, „különös örömet lelte abban, hogy az érsek a parlamentben sorompóba szálltak hatalmas érveikkel a konkordatum mellett és küzdöttek a javaslat kárhözvont elvei ellen.“ — Ez mind igen szép jele aragaszkodásnak a „szeretett fiak“ részéről a szeretett szent atya iránt; hanem, arra kíváncsiak vagyunk, hogy vajjon egy országának szuverén törvényhozása el fogja-e tűrni, hogy a pap urak az ő joga, hatalma és méltósága ellen lázitsanak és engedetlenkedjenek. Kedvünk lenne örülni, hogy Ausztria ment elöl e tekintetben; mert az ottani kormányának magatartása bizonyára nem fogja hatását eltéveszteni a birodalom innenső felére sem, hol e tekintetben nagyon kevés kilátással dicsekedhetünk. Hiában, mi mindig hátul cammogunk s azután megfeneklünk a szennyben, a sárban!

= Bibliai címerek. A Krisztus tanítványait rendszeresen a következő jelvényekkel különböztetik meg: Péter kulccsal van lefestve; Pál karddal; András egy római X forma kereszttel; János egy pohárral, melyből egy szárnyas kígyó repül ki; Barabás egy késsel; Fülöp egy hosszú bottal, melynek a tetején egy kereszt van; Tamás egy lándzsával; Mátyás egy bárdal; Jakab egy vándorbottal és kulacsával; Simon egy fűrészzel; Judás egy doronggal.

= Nyilvános köszönet. Alamori lelkész, Kelecsényi Károly könynyöradományi gyűjtést indított, melynek eredménye, hogy hallgatóitól 12 frtot és 4 véka törökbúzáat küldött szerencsétlen helyzetünk enyhítésére. — Továbbá, n.-selyki gyógyszerész, Szency Gábor ur küldött 6 véka törökbúzáat és 3 osztr. ért. forintot. Fogadják halás köszönetünket. Mihályfalva, jun. 3. 1874. Lukács Ferenc, ref. pap; Muzsnai József ref. isk. tanító.

KÖRÖZTETIK.

551—1874.

Marosi egyházmegyénkben m.-sámsondi kántor-tanító állomás. Fizetése 235 frt. 75 kr. o. é.

Pályázati határnap, július vége.

A folyamodványok marosi esperes, t. t. Vályi Pál ahoz, Ny.-Szent-Benedekre (u. p. Ákosfalva) küldendők.

Kolozsvártt, június 8, 1874.

Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

Főmunkatárs: SZÁSZ DOMOKOS.

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

Nyomatott Stein János m. kir. egyetemi nyomdász bettivel Kolozsvárt.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

IV. ÉVFOLYAM

KOLOZSVÁRT, JUNIUS 18, 1874.

181—25. SZÁM.

Megjelenik minden csütörtökön egy iven. — **Előfizetési** ára egész évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr. **Szerkesztőségi** iroda — hová a kéziratok és előfizetések **bérmentve** küldendők: külmagyarutca, 9 sz. —

Előfizetési felhívás

a z

„ERDÉLYI PROT. KÖZLÖNY“

1874. II-ik félévi folyamára.

Lapunk előfizetési díjja a megjelenendő könyv-illetményvel („Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyház-joga“ dr. Kolosvári Sándortól) együtt:

Évnegyedre.	1 frt. 50 kr.
Félévre.	3 frt. —
Egész évre.	6 frt. —

Szivesen kérjük előfizetőinket, hogy megrendelésüket, illetőleg a fennirt díjakat mielőbb beküldeni méltóztassanak, hogy magunkat kellőleg tájékozthassuk, miután ok nélkül való költségekbe bocsátkozni, nem akarunk. Nem nyomatunk több számot, mint a menyire éppen szükség van és sajnálnók, ha minden igényt ki nem elégíthetnénk. Lapunk szelleme marad a régi; gyarapodása egyéb tekintetben pártolónk buzgóságától függ.

Kolosvártt, júniusban, 1874.

Szász Gerő,
fel. szerk. és tulajdonos

Egyházi javaink jogi természetete

Motto: Dominium sensu proprio est jus in re, plenissimam de ea disponendi facultatem continens.
(Folytatás.)

Némely egyházi fekvőségeinknek azonban sem adomány, sem hagyomány, sőt, hanem egészen más eredete s mondhatni, jogi alapja van. Miután az A. C. I. R. VI. T. 2. art ezen szavai: „... e világ szerint is sokszor préjudikál véreknek és igaz szukceszszoroknak s a fiskusnak is, hogy némelyek jószágukat, vagy egyéb örökségeket legálják az ekklézsiákhoz, avagy egyházi rendeknek úgy, hogy egyről másra és in perpetuum a szerint az egyházi rendekre maradjon, mely noha ennek előtte is az országnak végzése ellen volt, mindazon által mostan is ujabban pro

perpetuo decreto konkludáltatott, hogy soha senki egy privátus ember is ingatlan semmi nemű jókat ekklézsiákhoz sem élteben örökös képen ne adhasson, sem pedig testamentumban ne legálhasson és az olyan legálás teljességgel erőtlen legyen, valamely szukceszszoroknak, vagy fiskusnak praejudikál, sőt.“ szerint egyházaink az 1791. 55. t. c. keletkezése előtt fekvő vagyont egy általában törvény szerint nem szerezhettek, sőt még ősi ingó javaknak sem juthattak tulajdonához: önkint következik. hogy az 1791 évet megelőzőleg birt egyházi fekvőségeknek *) (pl. templomok, cintermek, egyházi épületek s ezek telkei) eredete megelőzi a protestántizmusnak Erdélyben történt meghonosulását.

*) Az A. C. I. R. 1. Tit. X. art. régi parokhiális fekvőségeknek nevezi.

A protestánsok lett egyházközségek megtarták továbbra is az előtt birt egyházi ingatlanokat, vagy pedig vegyes vallású községekben, az összeültközések kikerülése céljából, az A. C. I. R. 1. Tit. 7 árt. által a „major pars„ részére biztosították. Ebből láthatólag, az érintett fekvők jogi alapja, a foglalásra és törvényre vezethető vissza. De midőn mind ezen ingatlan javak örök és háboríthatatlan tulajdonjoga a Leop. Dipl. és az 1791: 55. t. c. által biztosítva lett: eme törvények nem egyes egyházközségekről, hanem általában a négy recepta religio król emlékeznek, melyek közé tartozván az evang. reformátusok felekezete is, természetes, hogy törvény által biztosított fő-tulajdonosul, a recipiált evang. reformátusok egyeteme, mint jogiszemély lett elismerve. Mindazon által, ezen javakra nézve az erd. ref. egyházkerületet alkotó hívek egyetemének tulajdon-joga nem teljes, hanem megosztott. Név szerint, a tulajdonban foglalt alanyi jogok közül a használati és haszon-élvezési-jog kizárólag az egyes tónylegesen birtokló egyházközségeket illeti mindaddig, míg individuáliter, mint evang. reformátusok, az egyetemes prot. cél elérésére s megvalósítására működnek. De esetleg dezoláltakká válván bármi szerencsétlenség, háboru, forradalom, vagy véletlen által; vagy más vallásra térván által: az egyetemes egyház azonnal tulajdonának teljességébe lépend, a már kellőleg kifejtett okoknál fogva.

Nem állhat másképpen a dolog az 1791-en innen eső azon szerzeményekre sem, melyek nem sub modo helyhez, vagy meghatározott konkrét célhoz kötve legáltattak, vagy ajándékoztattak az egyes egyházközségeknek.

— A tanodák birtokában létező fekvőségekre nézve nézeteimet igen rövidre foglalhatom össze már csak az azok eredetére vonatkozó adataim hiányánál fogva is; de másfelől azért is, mert az egyházak fekvőségeire felállított elvek, nagyobb részben a felekezetünk tanintézetei, mint egyházi korporációk birtokában létező ingatlanokra is alkalmazhatók.

Egyedül a n.-enyedi főiskolánk az, melynek nézetei fekvőségeire nézve az 1630 és 1631 évben keletkezett, s az A. C. I. R. 10. Tit. 3 artikulusába felvett törvények teljes tájékozást és kellő felvilágosítást nyújtanak.

Legjelentősebbek ezen ingatlanok között azok, melyeket boldog emlékezetű Bethlen Gábor erd.

fejedelem — kit az idézett törvénycikk is „pater patriae“ elnevezéssel tisztel meg — hagyományozott az országgyűlés helybehagyásával a fehérvári kollégiumnak. Eme fekvők tudva levőleg a pura fiskálítások közé tartoztak, s mint ilyenek, fejedelmi adományozás, vagy hagyományozás tárgyát nem képezhették, hanem ha az országgyűlés abba beleegyezett, mely utóbbi esetben, a pura fiskálítások lajstromából kitörleendőek voltak. Ez történt, bizonyos feltételek hozzáadásával, a fehérvári, most u.-enyedi főtanoda egykor pura fiskálítást képezett fekvő vagyonával is. És mi ebből a tanúság? Az, hogy ezen fekvőségek jogi természete meghatározásánál az idézett törvény éppen anynyira igényli a tekintetbe vételt, mint a törvényben Bethlen Gábor fejedelemnek ugy említett „testamentuma.“ Már most tegyük fel a kérdést, hogy az országgyűlés jóváhagyásával kinek hagyta a dicső emlékü fejedelem e fekvőségeket? Feleljenek helyettem a törvény következő szavai „Mely igen szükséges és megbecsülhetetlen haszonra való dolog legyen, hogy nem csak közönséges jó scholák, de ugyan nevezetes kollégiumok, ha lehetne többek, de vagy csak egy is állittassék jó alkalmatossággal hazánkban, azt elégséges képen minden keresztyén nemzetnek példájából magunk fogyatkozásával is elismerjük; holott mind értéktelenség és egyéb sok alkalmatlanságok és arra szegény hazánkunk lakóit nem igen bocsátják, hogy idegen országai akadémiákba, kollégiumokba küldhessék és taníttathassák gyermekeiket melyről mint igaz pater patriae néhai Bethlen Gábor fejedelem istenesen és tanácsosan gondoskodván, kezdette volt plántálni a fehérvári kollégiumot, azt mind profeszszorokkal s egyéb tudós emberekkel kezdvén megékesíteni, s mind pedig külső beneficiummal (mely nélkül meg sem állhatna) megerősíteni, illendő jövedelmet mind pénzzel s mind pedig jószággal rendelvén hozzája, mely testamentumát, sat.“

Ime, a felelet. Akárki átlátja, átérti annak szellemét, intencióját, hogy a protestáns fejedelem e javakat egy egyetemes célra, a n.-enyedi egyházunkban s közvetve az egész ország érdekében egy felsőbb tanintézet megalapítására és fenntartására rendelte.

Tovább menve, tegyük fel egy második kérdést, név szerint: vajjon ezen egyetemes tancélra rendelt vagyionok helyhez vannak-e kötve? E kérdésre sem kívánok magam felelni, hanem feleletül ide igtatom az A. C. I. R. X. Tit. 2. art. ezen szavait: collegiumnak legalkalmasabb hely Kolozsvár itéltetett volt az előtti időkben is, azért az evangélikus orthodoxus fejedelmeknek szabad dispoziójára hagyatik akár a kolozsvári farkas-utcai templom körül erigáltassanak kollégiumot, vagy derekas skholát, akár pedig Fehérvárott, akár mindkét helyett" sat. hasonlóképen nyilatkozik az A. C. I. R. X. Tit. 3. art. már idézett szavai után, mondván: „Statuáltatott annak okáért, hogy azon kollégium (t. i. a fehérvári) vagy azon helyben, vagy Kolozsváránál mind külső és belső épületiben, nemcsak continuáltassék, sőt inkább renováltassék, a menynyiben isten a fejedelmeknek elégségeket engedies a collegium és proventusá extendáltathatik. Mivel pedig a megnevezett méltóságos fejedelemtől, azok a konferált proventusok és jószág a végre rendeltetennek, hogy tudós profeszszor emberek azon kívül is jó mesterek tartassanak.“

Ime, a felelet. Ezt is mindenki átértheti s intencióját felfoghatja, hogy a fődolog, a cél: a felsőbb tudományos nevelés. A hely csak egyik eszköz, melynek alkalmassága, vagy alkalmatlansága felett már kezdetben intézkedtek s határozni, szabad ma is nemcsak, hanem kötelesség, mihelyt az egyetemes cél érdeké azt kívánná.

És végül, tegyük fel a harmadik kérdést, tudniillik: lehetne-e e javakat más, mint a törvény szavaival élve, kollégiumi célokra fordítani? Határozottan állithatni, hogy nem; mert a most idézett törvény szerint a nevezett javak „ha valamikor a kollégium keze és nevezeti alól annak hasznával és épületeivel, valamint más alkalmatos hely konkambiáltatnék communi interessantium consensu, avagy, istennek házákra bocsátott csapásából a collegium tellyességgel ruináltatnék *) a javakra a

fiskus joga feléledne. Ugyanezt bizonyítják e törvény cikknek utó szavai, melyek a félügyeletet szabályozván, inti a fő-inspektorokat, hogy a fejedelem után vigyázzanak, hogy a kérdéses javak és jövedelmek „ne dissipáltassanak, vagy in profanum usum ne konvertáltassanak.“

És most, levonva az elmondottak és idézettek rezultátumát, azt abban foglalhatni össze, hogy a néh. Bethlen Gábor fejedelem által a fehérvári kollégiumnak legált fekvők fötulajdnosa, mint jogiszemély, az erd. prot. egyetem, de a melynek képv. testülete e javakat és azok jövedelmét a felállított tancéltól el nem választhatja.

(Vége következik.)

Dr. Kolosvári Sándor.

Halaszthatatlan teendők.

Réty, május 28, 1874.

A közelebről lefolyt harmadik egyházkerületi közgyűlés csak tett valamit; többet, mint az az előtti két közgyűlés, de nem tehetett ez is mindent a tárgyak halmaza miatt; s még némely tárgyaknál surlódások, kifakadások most is voltak; mintha még mindég mutatkoznának a jelek, hogy a szervezeti törvény szerint csak alakulási viszonyban volnánk. Mindezek igen nagy befolyással voltak némely halasztást nem szenvedhető tárgyak elodázására; pedig, három nagy tárgy vár a megoldásra a többek között, melyek közül egyikről már évek óta egy hang sem akar nyilatkozni; égető szükség jelzi az alább következő tárgyaknak valahára való megoldását. Bátorságot veszek magamnak arra, hogy figyelmebe ajánljam ezen megoldásra váró három tárgyat az illetőknek, nem csak, de az egész egyházkerületnek.

1) A halotti énekes-könyv létrehozásának és a templomi énekes-könyv átvizsgálásának s kijavításának szükségét érezte már az 1868. közzsinat, mert 130 és 131 v. számok alatt némi intézkedést tett, ugy az 1869-ki közzsinat is 65 v. sz. alatt határozott, de az óta nem hogy vajudnék ez ügy, hanem egészen stagnál. A mi illeti az el-sőt: a halotti énekek jelen stadiumában csaknem egészen a kántorok szeszélyének vannak kitéve, mert részint alkalom szerint ők szerkesztik az énekeket, részint oly elavult énekeket használnak, melyek a mai előhaladott kor igényeit nemcsak hogy meg nem ütik, de sőt vagy undort, vagy neveltséget idéznek elő a valamenynyire mivel izlésnél. A régi elavult énekek tele vannak szemocinációkkal, melyekben a keserveseket beszélgetik a halottal és prosopopeákkal, melyekben folytonosan a halott beszél és bucsuzik. Bátor leszek, néhány idézettel illusztrálni: „Pór kamarám enyvezett ajtaja, jaj bezáródott. Testem ugyan a férgek

törvény ellenkezésbe jöne előszavaival, egész intenciójával, sőt az A. C. I. R. X. Tit. 2. artikulásával. Különben, még szó szerinti érte-
emben is Fehérvár és Kolozsvár között választást enged. K. S.

*) A törvény ezen passzusának nem lehet más értelme, mert ha a hely konkambiálását itt szó szerint vennők akkor: al

eledele leszen, de hiszem, hogy porából majd éledést veszen.“ Nő már, az ilyen kitételek nemcsak hogy undort, csömört okoznak, de a testi feltámadás is igen kézzel foghatólag van feltüntetve benne. Továbbá:

A kalapács mindjárt koppan;
S a test vivő elő toppan.

Szegény felett pedig hallottam énekelteni a következő verset:

Mikor gazdagot temetnek
Akkor sokan megjelennek,
De ha üres a járom,
Alig van kettő-három.

A falusi nép pedig jót nevet a koporsó mellett ez agyafurt versre. A következő vers is egy gyönyörű prosopea:

Indulok már, kíséretetek,
Én is elmegyek veletek,
Ti aztán visszajöhettek,
Ha engemet eltemettek.

Nő de, egész gyűjteményt lehetne böngészni a kántorok énekes könyvéből; én azért többet nem idézek, hanem e tárgyra nézve ajánlatom az volna, hogy a templomi énekes-könyvben levő halotti énekek használatára lennének utalva az illetők addig is, míg egy új halotti énekes-könyv adatnék kezökbe; ezt pedig nem azért ajánlom, hogy tőkélyesnek látnám; nem látom annak; csupán azért, hogy az önkénykedés eleibe gát vettessék ily kényes körülmények között; azon énekeknek is átdolgozáson kell keresztül menni. Továbbá:

A mi a templomi énekes-könyvet illeti: az egészen átdolgozandó, különösen pedig ajánlom a kinevezett bizottság figyelmébe — mert úgy tudom, hogy a bizottság nem mentetett fel a megbízatás alól — a penitenciális énekeket, melyekben többnyire a javulás csupán istenre van bízva s az ember minden öntevékenységtől megfosztva, mint csaknem elkárhozott, bűnös lény, úgy hogy némely penitenciális ének a legvastagabb orthodoxia bűn-elméletének nyomása alatt születettnek látszik; de ezen kívül, anynyi nyelvtani erőltetés, hogy mind felidézni, lehetetlen. Az egész 59-ik ének, melyben a Krisztust ügyvéddé teszi a szerző, továbbá a 4-ik vers: „Rejtsen el minket jószágod, igazságod kárhoztatása elől, legyen ez ítélő bíró, nyugványt író“ sat. A 62-ik éneken: Uram! bűneink soksága, undoksága, sat. egy szóval, a penitenciális énekek nem csak átdolgozandók, hanem újra öntendő, vagy egészen elvetendő s helyökbe korszerűbbek alkotandók.

A bizottság figyelmébe ajánlandók az innepi énekek; a virág-vasárnapi éneken van: „hogy számaron ül uraság, kié mind e széles világ“ (70-ik ének). A nagypéntekiben: „s jaj! a bűnbö torkig merült tanácsnak a cél sikerült.“ A husvéti, 78-ikban: „előtted arcra esünk s kérünk édes kezésünk;“ egy szóval, az innepi énekek átdolgozása, megjavítása is égető szükség. Hát az esztendő szakaszaira tartozó énekeknek mi bajok van a föld-övekkkel, a mathématicai földrajzzal, a 184-ik éneken, hol a tengernek titkos

méjjségét, mérges sárkányokat, vad oroszlánokat, nagy cethalakat énekelteni a szerző; a 185-ikben: „beszéli a mező és a nyárnak szép pompája, beh bölcs, beh joltevő a világnak nagy gazdája. Egy buza fő sincsen szemetlen, csak a mi szívünk terméketlen.“ De nem idézek többeket, nem levén céлом, kritikát írni, hanem ajánlom a bizottság figyelmébe az egész énekes-könyvet.

2) Tárgy a papválasztási szabályok átdolgozása. Az állandó ig.-tanács e tárgyban 1872-ki első ker. közgyűlés 57. v. szám alatt kinevezett 7-bizottság munkálatát 1873 309 szám alatt megküldötte az egyházmegyékhez vélemény-adás végett; azt hiszem, az egyházmegyék meg is küldötték a véleményt, de az azutáni két kerületi közgyűlés semmit sem lendített e tárgyban; pedig ez is a jelen korban, midőn a papságra oly kevesen kezdettek vállalkozni, a halaszthatatlan teendőik közé tartozik.

Azon tapasztalatot vagyok bátor az illetőknek figyelmébe ajánlani, hogy ha az állandó igazgató-tanács és a ker. közgyűlés nem siet a papválasztási szabályokon javítani, javítanak az egyházközségek időnkint s kinek a kárára? Felelet: a papnak. Megvan az egyházközségek osztályozása s már hét évtől fogva életbe léptetve, de az eredeti intenció szerinti érvénye mindannyiszor ki van játszodva, valahányszor az egyházközségek érdeke kívánja; mert ha valamely 3-ad osztályu egyház papot vagy mestert akar vinni s nem pályáznak a csekély fizetésre, fizetés-javítást ígér és magát minden felsőbb kihallgatás s ítélet nélkül fölemeli egy fokkal fennebb a 2-ik osztályba s új pályázatot nyer és akkor vállalkozik valaki; nagy reménnyel beáll az egyházba és kapja azon fizetést, melyet az előtte való pap kapott. Mekkora lesujtás a reménybe való ily nagy megcsalás; mert a papiron állhat a fizetés, de mit ér, ha a valóságban nem lehet előteremteni.

Véleményem e tárgyban az volna, hogy minden kicsi, egymáshoz közel fekvő egyházba nem kellene papot adni, hanem affiliálni két-három egyházközséget; így az iskolákra több figyelmet és áldozatot lehetne fordítani mindenikben s a kisderek templomának, az iskolának felvirágoztatása virágzavá tenne egy pap vezetése alatt három kicsiny egyházat is, míg a dolog jelen stádiumában most tengődnek a papok, nyomorognak az egyházak, s szenved a nevelés-ügy.

Továbbá, azt is lehet észlelni, hogy az egyházközségek meglevő osztályozását már ily korán az idő és drágaság túlszárnyalta; azt is revízió alá kellene venni s véleményem minden osztályozást elvetne, nem levén barátja a kaszt-rendszernek, hanem egyszerűen csak azt kellene megállítani, hogy a papi fizetés minimuma lenne 500, vagy 600 forint, s a mely egyházközség ezt elő nem tudja teremteni valóságban, hanem csak papiron, az olyan egyházközség kapcsolassék más szomszéd egyházhoz, pedig hány van ilyen csak egyházmegyénkben is. Besenyő és Eresztvény alig tud együtt is 400 frtot produkálni, még egy papnak is csekély fizetés volna, most pedig kettő teng-leng belőle; továbbá, hát K.-Borosnyó s F.-Doboly együtt; Szacs-

va, Egerpatak, Magyaros, Réty és Komolló sat. még így összekapcsolva sem tudnák a papi fizetés közép mértékét 700 v. 800 forintot előállítani akkor, mikor egy törvényesíri irnoknak, a kin, úgy szólva, semmi felelőség terhe nincsen, fizetése 500 v. 600 frt.

Kisantal Sámuel.

(Vége következik.)

„Egy felirat“

(a törvényhatóságok területének szabályozásáról és új beosztásáról előterjesztett törvény-javaslat mellözése tárgyában.)

(Folytatása és vége.)

Ezen igen méjjen tisztelt családok bizonyosan jobban tudják, mint én, hogy e nemes munkálkodásra megvannak az eszközök is; jobban tudják, mint én, hogy az erő saját és egykori játszó, de most elhanyagolt vér- és faj-rokonaik kezében részint elforgácsolva, részint használatlanul hever; mert ők e vidék emlőin nőttek fel, e vidék jó és balsorsában osztoztak, míg én csak jövevény vagyok, kinek mind ezekhez semmi hozzá szollása. Igaz, nincs hozzá szollásom, az én tisztem, az igének hirdetése, az én elhivatásom az, hogy prédikáljam az evangéliumot jó és rossz időben; én kalvinista pap vagyok. De az én lelkem előtt is, mint vakító villám szikrázott el ama gondolat: hogy hát kinek prédikáljam az igét, ha a magyar faj elenyészik? Avagy, arra a sorsra vagyok-e kárhozthatva, arra hívott-e el az ur, hogy e vidék magyar lakóit egymás után kísérjem a temetőbe? Avagy, én is egyike vagyok-e azon szerencsétleneknek, kikre azon szomorú jövő várakozik, hogy koporsojuk mellett idegen nyelven zendüljön meg a halotti ének? Avagy, nekem is azon marcangoló töprengéssel kell készül-nöm végórára, hogy gyermekeim majd nem tudnak apám nyelvén imádkozni s majd nem értik meg székelyföldi rokonaikat? Ezt a szomorú jövőt tette kilátásba mindnyájunkra nézve a méjjen tisztelt felirat többször idézett szavaiban. Legyen hát megbocsátva, ha bár jövevény, de mint közérőlt érdekelt, méjjen megindult kalvinista pap, szólok én is e tárgyhöz, és pedig anynyival inkább legyen megbocsátva, mert a ref. status épen most tüzetesen foglalkozik az elszorva levő magyar faj megmentésével s a magyar kultúra terjesztésével; legyen megbocsátva, mert a kalvinizmus és a magyar faj Magyarhonban anynyira összefort, érdekeik anynyira azonosak, hogy egymástól elválasztani, nem lehet: bukják az egyik, bukik a másik.

Szólok hát szívemnek teljességéből, a meggyőződés hangján, bár ha nincsenek rendelkezésem alatt azon statisztikai adatok, melyek állításaimnak megdönthetetlen bizonyítékul szolgálnának s elnézést kérek, ha e tekintetben bibázom. A mint mondtam, az anyagi erő épen az aggodalom tárgyát képező nemes birtokosság kezében van; de nagyon elforgácsolva. Hiszen, azon korcsoma-jog, mely az érdekelt s szóban forgó területen lakó nemesség kizárólagos tulajdonát teszi, roppant tőkét képvisel, évi jövedelme, mely most észrevétlenül, minden látható haszon nélkül enyészik el, elégséges lenne, hogy a saját vérükből való vért, csont-

jukból való csontokat — a tanköteles gyermekeket — megmentsek a haza, a nemzet számára; elégséges, hogy fenmaradását biztosítsák. Apró porond-szemek egyesülése vetgátot a zajló tenger kiömlésének, elforgácsolt erők egyesítése ígér biztos eredményeket. Ott van a nemesi alap; ez az önmagát megadózott nemések filléreiből gyűlt pénz; az abszolút kormány kezelése után a 60-as években újból megyei kezelés alá került; 20,000 frt. tőkén ez is alkalmassint fölül van. Rendelkezés alá vannak bocsátva a szt.-mártonfalvi volt megyei házak, ide lenne csatolandó az illető helyeken levő magyar egyházi vagyon. Oly erő ez a magyarság kezében, melynek egyesítése nem csak lehetővé teszi fenmaradásukat, hanem sikeres hódításokat is teszen kilátásba.

Egyesítve az elforgácsolt erőket: egy központba gyűjtendők az iskola-köteles gyermekek 6 évtől 15-ig s a fennemlített jövedelemből közköltésen tartandók. A kezeim közt levő adatok szerint a kontingens: Bürkösről lenne 24, Kövesdről 5, O.-Ivánfalváról 4, O.-Újfaluból 14, Mihályfalváról 7, Bólyából 12, a Veszszödön, Salkon, Kornece-len, Rukkoron, Gaináron sat. körül-belől 34, összesen 100. Eunnél nagyobb numerusra nincs kilátás. Egynek-egynek havi tartását 5 frtra, egy iskolai évet 10 hónapra számítva, évi kiadás e címen tenne 5000 frtot. Ez évi kiadást nem csak hogy fedezné a fen kitett egyesített tőke kamataival, hanem még maradna könyvekre, tanszerekre, beruházásra, tanító fizetésre, javításra, sat. sat.

Egy alkalmas központi helyen 100 tanulóval, jó tanítókkal megkezdett, a legnemesebb célra törekvő jól be-rendezett magyar iskola e vidéken oly bizalmat, oly tekintélyt szerezne, hogy maguk a szász-föld lakói is tisztelettel hajolnának meg előtte s még idegen ajkúak is számo-san látogatnák. Én, ezekkel együtt, egy ily iskola létszámát évenként minden nagyítás nélkül teszem 150—200 lélekre. Az idegen ajkúaktól fizetendő nagyon mérsékelt tandíj sem lenne megvetendő összeg. A mi magyar iskolánk minden roskadozottsága dacára évenként több idegen ajkút fogadott magába s még többet kellett visszautasítani, mert nem volt elég helyiség számukra. Nekem akár hány-szor kellett hallanom vidéki szász szomszédainktól, hogy egy jó magyar iskolával mennyire emelnők a magunk iránti tiszteletet, elismerést s mennyire megkímélnők őket s magyarúl tanulni kívánó gyermekeiket a Kóborra, N.-Kapus-ra s más magyar helyekre való hurcolkodástól. Így nyilatkoznak román aa.-i is. Jelenleg azon szomorú helyzetben vagyunk, hogy rendőri szempontból sem bocsáthatjuk be a tanulókat. Isten tudja, ki lesz Moecenásunk, ha a nemes birtokosság nem.

Igy összeszedve az elszórt csontokat, megelevenítve, kenyeret adva kezükbe s teljes szellemi készüléttel bocsátva szét, lesz értelme a belmíszszióknak. Lehetséges, hogy alkalom szerűleg e tárgyra is visszaterérek, *) most csak anynyit jegyzek meg, hogy az elnevezés rossz, az általa ki-

*) Nagyon szívesen kérjük: ilyen tóllnak és enynyi jó akaratnak hallgatni, valóságos veszteség. Sz e r k.

fejezett fogalom sok félreértésre, bizalmatlanságra szolgáltat anyagot, egészen más célt, más irányt sejtet, mint a mire valóban törekedni kell. A miszsió egy értelmű a hittérítő intézménnyel; a miszsióárius a hittérítővel. Ke-

resztyének között egyikre sincs szükség s bizonyosan az erd. ev. ref. status sem ily értelemben s ily iránytan akarja működtetni a belmiszsiót.

Horváth István,
bükösi ev. ref. pap.

TÁRCA.

Néhány szó a tervbe vett magyar új biblia-fordításról.

Ilyen forma cím alatt Kovács Ödön szól egy pár szót az „Egyházi Reform“ idei 4-ik számában, s ugyanott közöl egy fejezetet a Máté evangéliumából tanár-társa Keresztes József fordítása és magyarázása után, melyet maga Kovács Ödön ur is revideált.

Hogy a Károlyi-féle biblia-fordítás nagyon hiányos, sok helytt teljesen érthetetlen, néhol pedig ép az eredeti szöveggel ellenkező: azt mindenki tudja, ki akár csak egy fejezetet olvasott belőle; mindenki, ki akár csak egy fejezetet összehasonlított az eredeti szöveggel, kivált az ó.-szövetséget illetőleg. Így tehát mulhatatlanul új fordításra van szükségünk, vagy a réginek újjá alakítására úgy, hogy az a bibliai ismeretek mai állásának, s a magyar nyelv mai fejlettségének megfeleljen. A Károlyi-féle fordítás hazánkban korántsem birt nyelv-fejlesztő jelentőséggel; a Károlyi-féle fordítás, jöllehet egyházi fordítás, még sem nyert oly polgár-jogot, mint pl. a német lutheri, vagy a holland állami, vagy a francia Martin-féle fordítás. Szóval, nálunk a biblia Károlyi-féle fordítása nem olyan formán nőtte ki magát, mint a német lutheri (v. ö. ennek olószavát) s így nem is vergődhetett maga a fordítás, qua fordítás, nyelvészeti tekintetben azon tekintélyre, a melyet a lutheri elfoglal a német irodalom-történetben és nyelvfejlődésben. Bunsen azt mondja, hogy egy nemzetnek csak egyszer lehet bibliai nyelvet adni; hogy ez menyinyiben igaz, azt most mellőzve, csak azt kívánom megjegyezni, hogy e bibliai nyelv nálunk, dacára hogy vannak magyar biblia-fordításaink, nagy mértékben hiányzik, — nincs nekünk bibliai, nincs nekünk theologiai nyelvünk — a legfontosabb theologiai műszavak nálunk hiányoznak, s ma egyszerre azokat megalkotni, kissé furcsának fog tetszeni s hoszszu idő kívántatik arra, míg azok polgár-jogot nyernek. Ily viszonyok közepette, örömmel kell üdvözlőnlünk minden helyes újítást, haladást, jöjjön az Rómából vagy Zürichből. Örömmel kell tehát fogadnunk a magyar, úgy nevezett, prot. egylet azon jóra való szándékát, hogy a bibliát jó, érthető fordításban akarja a közönség elébe adni. A terv kivitele által nagy hiányon lesz segítve; mert azt újra is mondom, hogy e téren nagy hiányban szenvedünk még mind e mai napig, a hiányt már rég felismerték mások is a prot. egyleten kívül; annak köszönhetjük, azt hiszem, Ballagi Mór pentateuchos fordítását, annak azon darabok fordítását, melyek szintén Ballagi Mór műve, s a „Profétizmus“ című munkájában vannak közölve, melyek valószínűleg mutatványai akartak lenni az ó.-szövetség magyar

fordításának, mely meglehet, már készen hevor a Ballagi asztalfiókjában, az új evangélium mellett. Óhaj tandó volna, ha Ballagi ur elébb lépne új ó-, s ha kell és lehet új-szövetségi fordításával, mint új-evangéliumával a magyar protestáns, nem! a magyar keresztyén közönség elé.

Kovács Ödön „nehány szavá“-ból mellőzöm azon állításokat, hogy az új fordítás utáni óhaj egyenes és jogos következménye azon alapnak, melyen a magyar prot. egylet áll. Nem tartozik jelen soraim keretébe, azt vitatni, hogy menyinyiben áll a magy. prot. egylet evangéliumi alapon, *) valamint azt sem akarom most megvitatni, hogy mit lehet és mit kell az evangélium alatt érteni, nem utalok vissza a K. Ö. által is ismert prot. evangéliumra, mondom, mind ezekről nem szólók; célom levén itt, csupán lehető röviden vizsgálat alá venni a K. Ö. által adott előrajz és a közlött mutatvány minémiségét. Azt azonban fölteszem, hogy K. Ö. az idézett folyóirat 97-ik lapjának alján, a keresztyénség tudományos megértésére hivatott és törekvő theolodus ifjúról vagy lelkészről szólva, ezek kezébe csak nem a fordítást akarja adni, mert én legalább megkövetelném és bátran megkövetelhetem, hogy minden lelkész, sőt idősebb theolodus a bibliát eredeti nyelvén olvasni tudja, s az a szerinti magyar szövegezést még a szószéken is gyakorolja, mint azt tették és teszik is a legkitűnőbb prédikátorok (v. ö. mit Bonnet mond, a hires párizsi lelkész, Monod Adolfról. Herzog Realencykl. IX. köt. 735 lap. „Die Bibel la ser täglich und zwar immer in den Grundsprachen. Häufig führte er in seinen Predigten Bibelstellen in eigener buchstäblicher Übersetzung an, die ein unerwartetes, helles Licht über den betreffenden Gegenstand warfen.“ Böhl, Forschungen etc. 222-ik lapon: „Man liess dem Volk den ihm allein verständlichen Text; aber eingedenk der menschlichen Beschränktheit, die auch in den Übersetzungen sich zeigt, hielt man sich die Appellation an den Grundtext selbst auf den Kanzeln immerdar offen. . . Man vermied die Fehler Roms, und dieses Verfahren hat noch grosse Siege in der Zukunft zu erwarten.“ s v. ö. a legjelesebb prédikátorok egyházi beszédeit.

(Folyt. következik.)

Egy orthodox.

Szent-könyvünk a történelemben.

(Folytatása és vége.)

Ennek megfelelő az, hogy jöllehet új-testamentomunk ira-

*) Magunk is a prot. egylet tagjai levén, önkint érthető, hogy nem mindenben értünk egyet cikkiróval; de közöljük azon reményben, hogy jótékony eszme-cserét indíthatunk meg, nem tekintve e cikknek polemikus hangját, melynek a dologra nem tartozó részeiből — reméljük, a szerző által is helyeslő tapintattal — az élesebb kifejezéseket mellőztük.

Szerk.

tai az első század második, s a második első felében Kr. u. álo-
 ottak elő, még is csak a negyedik század végén látható a ke-
 resztyénség általános megegyezése a fölött, hogy e könyvek
 együtt mint a ker. élet és tan sinormértéke, mint szent írás te-
 tekintendők, az ó-testamentom korábbi tekintélyével. Azonban,
 az új-testamentom általános elismerésének ez idejében kez-
 dett már az egyház súly- és középpontja Róma felé hajolni;
 és így nem csak a 400-ik év körül készült Hieronimus-féle
 vulgáta lépett az eredeti görög szöveg helyébe, mely a ka-
 tholikusoknál maig is irányadó latin-fordítás, hanem maga a
 biblia annál többet-többet vesztett jelentőségéből, minél szilár-
 dabb s kiterjedtebb alakot öltött a zsinatok s a pápa szent
 ségének tantétele a római egyházban. Hogy a pápa és a zsi-
 natok csalhatatlanok-e, a felett időről-időre felmerült a vita;
 de abban megegyeztek, hogy a keresztyénnek hinnie kell, mit
 az egyház tanít, s mit a főpapság, mint az írás és száj-ha-
 gyomány értelmét és tartalmát elismert. A biblia így látha-
 tólag alárendelt helyzetbe jutott és egy oly egyházi élet fej-
 lődött ki, mely az evangéliumi keresztyénséghez kevésbé ha-
 sonlított. Ez ellentétet elevenen érezték több helyen és idő-
 ben: a katharok eretneksége, mely az albigensek véres küz-
 delmeiben érte szomorú végét; még inkább a valdensek el-
 velei lényegükben épen a bibliában gyökereztek s velük együtt
 a szent könyv is üldözve volt. Nem csodálkozhatni tehát, ha
 ez irányban haladva, IX Gergely alatt 1229-ben tartott tou-
 lousei zsinaton annak előre bocsátásával, hogy csak a szak-
 avatottak érthetik a bibliát, látván, hogy a legegyszerűbb
 ember is fölfedezheti a római s az eredeti keresztyénség kö-
 zötti különbséget, nem csak azt határozzák el: hogy minden
 ifju 14, és minden leány 12 éves korában megeskettessék,
 hogy minden „eretnekségtől“ őrizkedik, azokat feljelenteni s
 üldözni fogja, s ez eskü két év múlva ismételtessék; hanem
 szóval azt is kimondja: „megtiltjuk az egész népnek az ó-,
 vagy új-testamentom könyveinek tartását, vagy olvasását,
 kivéve a zsolnárt, a breviariumot s a szent szűz óráimát,
 miket az áhitat kíván; valamint azok közül valamelyiknek a
 nép nyelvére való lefordítását a legszigorúbban megtiltjuk.“

Ez s ilyen eljárások voltak okozói, hogy általában — s
 nálunk is — a biblia a reformáció korszakáig egy, csak a
 legtanultabbak által ismert s olvasott könyv volt; a nép nem
 sokkal tudott róla többet, mint hogy az latin evangélium-könyv,
 azaz, a vasárnapi textusok s papi felolvasások gyűjteménye.
 A keresztyénség szelleme már rég merev tételek s rendsze-
 rek vas keretébe volt szorítva.

Mit azonban a valdensek, mit Viklef és Huszsz hiába
 kísértének meg, az egyházat ismét az evangéliumi alapra he-
 lyezni viszza, az Luthernek sikerült az által, hogy ő ren-
 dithetetlen bátorsággal vívott küzdelmében a nép öntudatára s
 ítélletére fölebbezett. Ez okból a bibliát kora nép nyelvére
 szabadon átfordítá, főcélja lévén az érthetőség, s ezzel meg-
 mutatá az utat a nép felvilágosítására a nyomába lépő töb-
 bi nemzetek reformátorainak is. Ő nem mint egy kész rend-
 szerrel fölszerelt reformátor lépett fel; hanem legközelebbül
 a bűnbocsánat által okozott vitába ereszkedve, ismerte fel a
 bibliában az ő római ellenségeivel szemben a legfélelmesebb

fegyvert, a leghatalmasabb védpaizst. Így alakult át a re-
 formáció eszméje mind inkább azon határozott elvvé, hogy
 az egyházat viszza kell vezetni az új-testamentom bár szűk,
 de szilárd és biztos alapjára. Ez elvből kiindulva, lett a bib-
 lia a protestántizmusban „a hit és cselekedet sinor-mértékévé,“
 egy könyv mindenki számára, bevive minden isteni tisztelet-
 be, minden családba, minden iskolába, minek áldásos követ-
 kezménye meglátszott a népek gondolkozás-módján, meg miv-
 lődésén nagy mértékben.

Elmellőzve, hogy részint az egyes nemzeteknél mint tisz-
 tult a vallásos-erkölcsi élet az evangéliom alapján; részint,
 hogy az újított egyházakban mily ellentállásra, küzdelemre ta-
 ált sok helytt az evang. egyszerű, de elevenítő hangja s mint
 emelt még magasabb falat maga körül az ellentét hagyományos
 politikája, nézzük még csak röviden: minő jelentékenyebb
 áramlatok voltak általában a reformáción in-
 nen egyházunk alap köve — a biblia körül.

Az alig megalakult, zsenge ref. egyház csakhamar irtó
 vallás-háborúval látja magát körülveve, melyben vérrel kell
 kiküzdenie, megpecsételnie életrealóságát, létezetését. E
 küzdelemben, a népek jóllétével együtt, a szép haladásnak in-
 dult szellemi fejlődés is végveszélyre jutott. A tetteges küz-
 delmek kora nem lévén a tudományos és alapos szellemi fej-
 lődés kora, miután a harctérről a tudomány mezejére ment
 a küzdelem, a történelmi, filozófiai s exegétikai tudományos
 készülékkel — oly bőven, mint ma — nem rendelkezhető ref.
 theologusok a római hittan-rendszerrel egy hasonlóan merev,
 bibliai ugyan, de betűhez kötött hit- és vallás-rendszert ál-
 litottak szembe: ez a prot. orthodoxia kora. Ez időben
 nem volt egyéb a biblia, mint dogmatikai kodex; mint po-
 lémiikus tantételek bányája; a theologiai viták fegyvertára,
 mely éleselműséggel ugyan, de fennhéjázó felületességgel
 volt kiaknázva.

Ezen merev rendszerekbe burkolt orthodoxiával szem-
 ben emelkedett a pietizmusban egy lényegesen újabb s
 bensőbb felfogása a szentiratoknak. A pietizmusnak megvan
 azon nagy érdeme, hogy az általános papság eszméjét, s a hi-
 vőnek erkölcsi és teljes odaadását a szentírás iránt ismét
 eleven elvvé ébreszté. Felújítá a reformáció eredeti gondo-
 latát: a ref. egyházat egészen az apostoli egyház egyszerű
 bensőségére vezetni viszza; de mig ezt túlfeszítve, a ker.
 közösségek gyermekkori viszonyainak képét akarta viszsaadni;
 az új test. szójárásával beszélt; gyűléseiben az első keresz-
 tyéneket utánozta; minden tudományt megvetett és minden
 történelmet ignorált: így, a biblia kebelhez szóló értelme-
 zésével, s az elméleti fennhéjázás ellenébe egy gyakorlati
 keresztyénség nyomatékával győzelmesen lépett fel s haladott
 ugyan; de másfelől, épen a bibliával szemben, magyarázásban
 és alkalmazásban csodálatos önkényességgel járt el.

Még két ellentétes áramlatát látjuk e századig a val-
 lás-filozófiai s történelmi tudományok hullámainak szent-
 könyvünk felett öszszecsapni, hajtva a természet-tudomá-
 nyok mind hatalmasabb s nagyobb mérvű fejlődésével, fölfede-
 zéseivel s a mult hiedelmeivel szakító állításai által. Egyik a
 szupranaturálizmus, mely isten csoda működését, mint
 a világ nagy óra-művének kezdetleges menetébe való szemé-
 lyes beleavatkozásának érvényesítését pártolta, védte. A má-

sik a racionalizmus, mely úgy nyilatkozott, hogy a szentírásnak csak addig kíván hitelt adni, míg tartalma az okossággal megegyezőnek s a természeti törvényekkel megfelelőnek látszik; a csodák előadását úgy tekinti, mint monda szerű felépitését, vagy félreértett előszámlálását feltűnő, de eredetileg a természet törvényeivel nem ellenkező eseményeknek; egyebekben azonban — mondá — lényegesen tartja magát a szentírás erkölcsi intéseihez s erény-példáihoz. E két hatalmas áramlattal az őszesz ker. világ eme kérdései állottak szemben: hogyan békítsen ki az, hogy a mit az élet többi folyamában mint lehetlent odáznak el, azt a valóság terén, mint valóságot fogadják el; továbbá, ha a biblia előadásai csaknem mindenütt félreértést, babonát és tulzást tartalmaznak, hihető-e, hogy azoknak vallás-erkölcsi igazságai érintetlen tisztaságban s örök irányt adó szellemi magasságban állanak; lehet-e a biblia, egy oldalról a gyermeki értelmetlenség, és másfelől a legmagasabb vallás-erkölcsi szellem műve?

Ekkor lépik fel a legújabb kor azon vallás-filozofiai iránya, mely Schleiermacher neve által jeleztetik, felidve ismét a biblia sajtóképi vallás-erkölcsi jellemét.

Azon kérdés azonban tovább élt: mikép jelenheték meg e magasztos eszmék csodás teljessége oly szokatlan alakban? Ezen kérdés megoldására s egyáltalán a hagyományos tapogatózás megszüntetésére, előbb Strausz, később az úgy nevezett tübingeri iskola, Baur vezetése alatt, a történelmi utat választá, t. i. a szentírás könyveit irodalom-történelmi szempontból vizsgálván, és bírálván. Ez volt legújabb lendület, melyen alapul a jelen század jelentékeny theologiai munkássága; de minthogy most is eleven életpezségben van, még nem a történeté!

Mindezen nagyobb szellemi mozgalmak azonban a népet magát sem itt, sem amott közvetlenül, nagyobb mértékben nem érinték; de arra nézve is kívánatos volna, hogy a történelmi események hűségével, és az előre haladott tudomány eszközeivel egy oly könnyen érthető s kellő magyarázatokkal ellátott új biblia-fordítás adatnék kezébe, mely a szent-könyvet megillető tiszteletet, ragaszkodást előmozdítva, ne csak szám szerint terjednének nálunk is a biblia kötetei, hanem annak kedvvel folytatott olvasása és ismerete terjedne, mely bizonyosan nem hagyná érintetlenül a vallás-erkölcsi igazságok iránt még ki nem hült népünk kedélyét sem!

Marburg, május 5, 1874.

Lénárt József,
ev. ref. papjelölt.

KÖRÖZTETNEK.

584 — 1874.

I. a n.-sajói káptalanban a n.-sajói ének-vezér-tanítói állomás melynek fizetése:

a) 31 vk. buza; b) 35 vk. törökbuza; c) 45 v. zab; d) 16 frt. 66 kr. pénz; e) 2 köb öl tűzi fa; f) 11 hold kánonika porció 3 fordulón; g) temetésért 8 kr; h) tandíj 8 kr. Ez utóbbi helyett a tanító az iskola jövedelméből szokott, a tanítás eredményéhez mérten, jutalmaztatni.

Pályázati határnap, július vége.

II. E lapok f. évi 158—2 számában 10—1874 sz. a. körözve volt szász-cegői kántor-tanítói állomásra új pályázat nyitattik, melynek határideje július vége.

A folyamodványok mindkét állomást illetőleg n.-sajói dékán, t. t. Vályi Elek aa.-hoz Kentelkére (u. p. Somkerék) küldendők.

Kolozsvártt, június 15, 1874. Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

Főmunkatárs: SZÁSZ DOMOKOS.

585—1874.

Marosi egyházmegyénkben az a b o d i harmad-osztályú lelkészi állomás. Jövedelme 269 frt. 24¹/₂ kr.

Pályázati határnap, július 20.

A folyamodványok marosi esperes, t. t. Vályi Pál aa.-hoz, Ny.-Szent-Benedekre (u. p. Ákosfalva) küldendők.

Kolozsvártt, június 15, 1874. Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

587—1874.

Marosi egyházmegyénkben a m.-bándi első-osztályú lelkész-állomás 837 frt. fizetéssel.

Pályázati határnap, július vége.

A folyamodványok marosi esperes t. t. Vályi Pál aa.-hoz, Ny.-Szent-Benedekre (u. p. Ákosfalva) küldendők.

Kolozsvártt, június 15, 1874. Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

586—1874.

Tudás és megtartás végett!

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ő nagyméltósága folyó évi május 29-ről kelt 14561 sz. alatti rendelete értelmében hivatalosan tudatom t. t. lelkész-társaimmal:

I. hogy a honvédek nőülési eseteiről az esketési bizonyítványok bélyeg- és díjmentesen kiadandók az illetőknek, az ellenőrzési szemlén bemutatás végett.

II. hogy úgy a sórhadhoz, mint a honvédségbe besorozott egyének halotti bizonyítványai díj- és bélyeg-mentesen kiállítva, az illető községi előljárásságnak hivatalból megküldendők.

A szükséges bélyeg-mentesség kitüntetésé végett, s hogy az illető bizonyítványok magán cílokra használhatók ne legyenek, mindenik okmányra rá irandó „katona,” illetőleg, „honvéd nyilvántartás céljából.”

Kolozsvártt, június 15, 1874. Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

Nyílt posta.

4. Mihályfalvára. L. F. urnak. Egy általános nyugtát fogunk kérni majd, mikor az adományozások megszűnnek, s azt közvé adjuk: addig a részletes nyugtákat tudomásul vesszük.

5. Az öreg orthodoxust nagyon tiszteljük. Megkaptuk. Várjuk. Fogadjuk készorításunkat

6. Egy orthodox urnak. Cikkeiből a megnyit lehet, felhasználunk; de marni, nem akarunk, és leghasznosabb embe-reinket elkoptatni, semmi képpen sem engedhetjük. Mi minden törekvést méltánylunk, buzdítunk; sőt örvendenénk, ha valódi tudományos apparatussal felfegyverzett pártok léteznének közöttünk; de álláspontunkat védelmezni, mi köteleseknek tartjuk magunkat s az ellenkező irányból csak annyinak adhatunk tért, a mennyi — a mi ítéletünk szerint — éppen elég. E határok között — melyet elég loyálisnak tartunk — mindig szívesen látjuk.

7. Utrecht. B. Gy. urnak Kérjük a folytatást is; rákerül a sór.

8. Tübinga. W. L. urnak. Csak dolgozni minél többet. Rajtunk nem fog múlni, hogy méltányoljunk.

9. m. y. urnak. Önnek jobb érzelme fellázadott. Uran, jobb érzelem és törvényhozás: két különböző dolog. Egy meghozott törvényről szemben, tisztünk: engedelmessé; és működni szabadoszközökkel annak megváltoztatására a törvényes úton. A ki nem így cselekszik, az bolondot is tehet; hanem, oda mi nem követjük.

10. Bözöd. S. G. urnak Köszönettel vettük. Megrendelése a becsület védelme alatt állott és az sértetlenül áll ma is. Annál inkább fogunk örülni, mentől többször vesszük leveleit, ha csak ma-gán-ügyben is.

11. Bothlende. Cs. J. urnak. Megjött; de „a mi nem elkerülhetetlen szükség es.” el is maradhat. Bár imi se tudnánk; de megtanulván, nincs rá időnk. A „régie” dolgokért meggyül a bajod, melyből Köbblös meg nem szabadít. Respicie finem!

Felelős szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

IV. ÉVFOLYAM

KOLOZSVÁRT, JUNIUS 25, 1874.

182—26. SZÁM.

Megjelenik minden esütörtökön egy iven. — **Előfizetési** ára egész évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr. **Szerkesztési iroda** — hová a kéziratok és előfizetések **bérmentve** küldendők: külmagyarutca, 9 sz. —

Előfizetési felhívás

a z

„ERDÉLYI PROT. KÖZLÖNY“

1874. II-ik félévi folyamára.

Lapunk előfizetési díjja a megjelenendő könyv-illetményvel („Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyház-joga“ dr. Kolosvári Sándortól) együtt:

Évnegyedre.	1 frt. 50 kr.
Félévre.	3 frt. —
Egész évre.	6 frt. —

Szívesen kérjük előfizetőinket, hogy megrendelésüket, illetőleg a fennirt díjakat mielőbb beküldeni méltóztassanak, hogy magunkat kellőleg tájékozthassuk, miután ok nélkül való költségekbe bocsátkozni, nem akarunk. Nem nyomatunk több számot, mint a menynyire éppen szükség van és sajnáljuk, ha minden igényt ki nem elégíthetnénk. Lapunk szelleme marad a régi; gyarapodása egyéb tekintetben partolóink buzgóságától függ.

Koloszvártt, júniusban, 1874.

Szász Gerő,
fel. szerk. és tulajdonos

Egyházi javaink jogi természete

Motto: *Dominium sensu proprio est jus in re, plenissimum de ea disponendi facultatem continens.*

(Folytatás és vége.)

Miután egyházi javaink — a mint már említve volt — nem csak ingatlanokból állanak, hanem azoknak igen nagy részét ingóságok képezik: észrevételeim hiányosak maradnának, ha az ingó javak jogviszonyainak vázlatos tárgyalása azok keretén kívül maradna.

Megvallom azonban, hogy e tárgy körül már több nehézség csoportosul, melyek egy általánosan felállítandó elvnek útjában állanak; de azért e körülmény nem indokolhatná a mellőzést.

Általában véve, az egyházi ingóságok két csoportba oszthatók t. i.:

a) vagy olyanok, melyek pénzben és érték-papírokból; vagy

b) olyanok, melyek nem pénzben, hanem egyéb dolgokban állanak.

A mi az elsőket illeti, azok egyh. birtokának eredete, célja, rendeltetése sat. szerint ismét oly különfélék, hogy mindenikre részletesen reflektálni, kívül esnék közleményem keretén; de remélem mégis, hogy az elmondandókban úgy az a, mint a b, pont alatti ingó javak jogviszonyaira nézve némi tájékozással szolgáljak az olvasóknak.

Tekintve legelsőbben is az alapítványi pénzeket: ezekre nézve az 1791 évi 56. t. c. következő szavaiban: „*piee fundationes ad mentem ac intentionem fundatorum administrabuntur, et cum fundationibus aliarum Religionum non commiscebuntur salvo*

circa illas superinspectionis jure Majestati Regiae competente“ általánosságban véve, ki van merítve mindaz, a mit jogi tekintetben mondhatunk. Elemezve azonban a törvény szavait, a következő részletekre jutunk. 1-ör, hogy Erdélyben mind a négy recepta religion levők egyház-egyetemében az alapítványokra nézve kizárólagos tulajdon-jog van biztosítva; a törvény szavai szerint, a különböző vallás-felekezetek alapítványai egymással összevegyíthetők nem lévén (*cum foundationibus aliarum Religionum non commiscebuntur*). 2-or. Hogy az alapítványok semmi más célra nem fordíthatók, vagy fel nem használhatók, mint a mire rendelve vannak; és 3-or, hogy e célt, az országos és egyházi törvények korlátain belül, maga az alapító határozza meg; s végül, 4-er, hogy a fejedelmet főfelügyeleti-jog és kötelesség illeti arra nézve, hogy a pénzbeli kegyes alapítványok se fel ne használtassanak (el ne költesenek), se jövedelmök az alapító akarata ellenére más célokra ne fordíttassanak. Ugy de, most kérdésbe tehető hogy a bevett vallás-felekezetek egyházában, s így az erd. ev. ref. anyaszentegyházban biztosított tulajdon-joga az alapítványoknak kit illet?

Erre nem felelhetünk egyebet, mint azt, hogy országos törvényeink a pia fundációknak is jogi személyiséget (*persona ficta, moralis, seu judica*) elismervén, a tulajdon-jog o jogi személyeket illeti. Ezen csak intellektuáliter létező jogi személyek azonban az őket megillető jogok gyakorlati érvényesítésére fizikai képviselőkre lévén szorulva, az alapító által kitűzött cél egyetemessége, vagy konkrét volta szerint, tényleg vagy az egész egyházkerületüket képviselő egyházi főtestületek, vagy utóbbi esetben, a kisebb egyházi korporációk (egyházak, tanodák) előljárási testületei által gyakoroltatnak. Bárminő események, vagy okok azonban ha az alapító által kitűzött célnak megvalósíthatását teljesen lehetetlené tennék, s ha ez esetre az alapító nem intézkedett: az alapítvány jövedelme más hasonló célra lesz fordítható; mert az alapító szeme előtt nem lebeghetett egyéb, mint az általános prot. közcél, a melyben minden saját alapítványainknál előfordulható konkrét célok egybeolvadnak az egyetemes egyház érdekében. Felette tévedne tehát az, a ki az intellektuális jogi személyt, annak fizikai képviselőivel azonosítaná s az azt megillető tulajdon-jogban foglalt jogosítványokat a fizikai képviselőkének tekintené; mert akkor a jogokat gyakorló testületek elhasználnák, megsemmisí-

tenék a jog-tárgyát képező mindazon dolgokat, melyek akár természet szerint, akár jogilag (pl. a-pénz) elhasználhatók (*res, quae usu consumuntur*).

Mellőzöm itt azon egyházi tőkéket, melyek különböző, de egész egyházkerületünket illető pénztárakat — pl. az u. n. garasos-pénztárt, krajcáros élő-tőkét, generális-kassát sat. — alkotják, mert ezek jogviszonyaira nézve kétségek nem igen merülhetnek fel, és áttérek azon pénzekre, jobban mondva, érték-papírokra, a melyek az 1848. 6. t. c. által megszüntetett dézma-veszteségek kárptolásául adattak ki.

Felette meszsze vezetne vissza a közép-korba a dézmák eredetének vizsgálata, a mit bizonyos észrevételek során kívül hagyhatok; de annyit bátran hangsúlyozhatni, hogy azok mintegy az egyházi élettel összeolvadt és nagy részben az egyházi életet anyagi áldozattal fenntartó és biztosító természetbeli adózások voltak s a papok és iskola-tanítók vagyoni existenciáját biztosították; országos törvényeink pedig a már általam annak helyén tett idézetekből is láthatólag, gondoskodtak arról, hogy a többi jövedelmek és járandóságok között a dézmák senki által és semmi szín alatt az illető papoktól és tanítóktól el ne vonassanak, vagy a fizetésére kötelezettektől vissza ne tartassanak, a mint ez az 1668 évi s a CC. I. R. I, Tit. VI. árt. következő szavaiból „a mely helyeken boldog emlékezetű idősbbik Rákóczi György fejedelem idejétti fogva a papoknak és shola-mestereknek dézmájuk, vagy quartájuk járt, az alatt más priváta personáktól elfoglaltattanak, a modo deinceps, azon ekkleziákhoz való papoknak, schola-mestereknek, avagy azon diocesisben levő szegényebb ekkleziástika personáknak visszaadattassanak, melyről viseljen gondot és tegyen dispositiot azon diocesisben levő esperest“ sat. is elégségesen kitűnik. De kitűnik egyszermind ebből az is, hogy az ezen bár egyes papok és iskola-tanítók javadalmazására utalt dézma-jövedelmek, az egyetemes egyházi élet érdekében olvadtak össze, s így az általános célnak különböző helyeken és személyek által individuális alakban való megvalósítására szolgáló eszközül tekintettek. Különböztetve nem rendelhetné a törvény, hogy a netán elfoglalt dézmák a vételre-jogosított papokon és tanítókon kívül más szegényebb ekkleziástikus személyeknek is visszaad-

hatók, sőt e tekintetben gondoskodni, azon egyházmegye esperesének pláne kötelességévé tétetik. Már most, bátran az olvasóra bízhatom a következtetés levonását. Én épen csak azt jegyzem még meg, hogy az ezen dézma illetmények megváltása, illetőleg veszteségek kártalanítása fejében kiadott összegek és kamatai reánk nézve nem birhatnak más jogi természetel, mint a minővel a déznák birtak.

Hogy ezt ev. ref. státusunk sem fogta fel más-képen, ezuttal nem kívánok több bizonyítékot felhozni, mint az 1868 évi közzsinat 32. sz. a. hozott s a volt egyházi főtanács ugyanaz évi 13 számú határozatával *) helybehagyott azon intézkedését, mely a tordosi pap dézma kárp. illetményének egy részét az általa fizetendő iskola-tanító javadalmazására fordítani határozta.

Érintetlen hagyom ezuttal a többi pénzbeli javakat, s végezetül, még csak a nem pénzben álló egyházi ingóságokra jegyzem meg, hogy az isteni-tisztelet kiszolgáltatásánál használt edények s másnemű tárgyak, s egyéb klenodiumok sat. az illető egyes egyházi testületek tulajdonaiul tekintendők ugyan, de az elidegenítési és megsemmisítési szabadság kizárásával mindazon esetekben, midőn azok hagyomány, vagy ajándékozás útján, az illető által elidegeníthetlenségnek lettek kimondva.

A többire azonban, ha és a melyek céljaikra többé nem használhatók, az illető testület által eladhatók, elcserélhetők, vagy egyéb egyházi célra fordíthatók.

Dr. Kolosvári Sándor.

Halaszthatatlan teendők.

Réty, május 28, 1874.

(Folytatása és vége.)

A papválasztási szabályokhoz és egyházak osztályozásához csak így általánosságban szólnék; részletekbe bocsátkozni, elveim, melyek nyilván kitűnnek, nem engedik meg, mert én minden osztályozást elvetnék s a papi fizetés minimumát 500, v. 600 forintra állítanám meg.

3) Tárgy — a kepe. Az állandó igazgató-tanács 143. 1874 sz. alatt a mult évi ker.-közgyűlés 144 v. sz. alatti határozata értelmében felhívta az egyházmegyéket, hogy e tárgyban véleményeket küldjék fel; de a leirat oly rövid időt szabott az egyházmegyék eléibe, hogy a beható tanulmányozás lehetetlenítvén, hihetően véleynények nem igen mentek fel; azért a mult kerületi közgyűlés nem is tárgyalhat a, pedig ez már a kérdések legégetőbbike. A kepe

*) Lásd az 1868. évi közzs jegyzőkönyvre tett észrevételek 18 pontját.

elintézésének sürgőssége az egész anyaszentegyháznak érdekében fekszik, mert a kepe-rendszer leélte már magát. A kepe egy egész kepezőtől 2 kalangya őszi- és anynyi tavaszi gabona. A kepe csaknem mindenütt kápé-rápé lett; azaz, a honnan lehet, veszünk, s a ki nem akar, attól már kül-tiszti végrehajtással sem lehet egyebet venni, mint méltatlankodást, és átkot; ezért, a melyik pap valamennyire élhet, nem folyamodik per-patvarhoz, hanem tár, szenved inkább, mint a kültiszti végrehajtás által az egyenetlenség szikráját éleszteni; hát még mennyi eltitkolás fordul elő? Megosztóznak, elhazudják az osztályt, eltagadják a birtokot a pesbiterium előtt s találatik olyan tagja a presbiteriumnak, a ki nem tekintve letott hitére, reá mondja, hogy biz' ennek nincsen birtoka, s aztán, ha a pap azt találja mondani: hogy hát adja által a szántóját, a mely itt, vagy amott van, megszegyelve magukat, azt mondják, hogy azt elfelejtették volt.

Még az is megtörténik, hogy a kiházosodott, de egy földél alatt lakó fiuk és leányok anynyira gyűlölnek egymást, hogy nem csak hogy egy kenyéren lennének, de sőt évek óta még nem is köszönnek egymásnak, nem nézhetik egy mást s ha a pap számára kepe-vizsga tartatik, azt állítják, hogy egy kenyéren vannak, magukra a legnagyobb egyetértést, atyafiságot hazudják a pap rovására.

Átlátta már a nép is az eddigi kepe-rendszer tartatatlanságát; hogy is lehetne azt fentartani, melynek alapja, fizetési kulcsa a legigazságtalanabb; mert a szegénytől, kinek alig terem 12 kalangya gabonája, ha tehetjük, felveszszük az egész kepe-t akkor, mikor a kinek 4—5 száz kalangyája terem, nem köteleztetik többet fizetni.

Véleményt mondani a kepe-fizetésének berendezéséről, csaknem a lehetetlenséggel határos. Némelyek a magtárakat sürgetik, de ez igen sok nehézséggel jár; például, ha a papi fizetés minimuma 600 frt. akkor a mesteri fizetésnek az eddigi arány szerint 300 frtnak kell lennie; ezen 900 frt. összeget jelenben, ez idő szerint, képviseli 150 köből rozs melynek tőkéje 600 köből rozs; már egy oly egyházban, a hol minimum lehet a fizetés, mikint lehetne 600 köbőlül álló magtárt elhelyezni, mert egy oly egyházközségben alig lehet a képezők számát 50—60-ra tenni; ha kötelezőleg mondjuk ki a gabona kivételét a magtártól, akkor minden képezőnek évenként 10—12 köbőlöt kellene kivenni, és akkor ez még nagyobb terheletés volna a mostani kepe-rendszerénél; ha pedig csak fakultatív, akkor sok nem venne ki, s a kivevő szegényebb résznél nem csak a tőke, de a kamat is veszelyezve lenne. Mások birtok aránylag szeretnék berendezni, s ebben volna is némi igazság s hogy itt megint céljaink létre ne jöhessenek, a helyszínelésnél tisztába hozott új birtok-ívekre kellene az alapot fektetni, nem pedig termés szerint; például: 1—5 köből férőjü szántó után fizetne a birtokos bizonyos meghatározott összeget t. i. 1 frtot. 5—10 köből férőjü szántó után 2 forint, 10—20 köből után 3 forint, 20—30 köből után 4 forint s így tovább a most

feltüntetett forintokat nem abszolút meghatározással érintem, csak például hozám fel, és ezen összeget szedné be az egyház pénztára s onnan rendesen negyed, vagy félévenként fizetnének az illetők.

A pénzzel való megadóztatásra a lélek-számot nem lehet alkalmazni, mert így sok szegény család megint többet fizetne, mint a gazdagabb.

Jó lenne talán, a kepe-fizetésére nézve a kilátásba helyezett közhelyek felosztásánál tekintettel lenni, s alkalmas helyek kiszakítása által ahhoz járulni; de nem úgy, hogy az e célra kiszakítandó helyeket a pap mivelje, mert akkor a figyelme egészen a gazdaságra lenne utalva; hanem az egyházközség által haszonbérileg közelve.

Én ezen felhozott módok közül a birtok aránylag való megadóztatást tudom leginkább ajánlani, összekötve a közhelyek felosztása említésénél ajánlott móddal.

Addig is pedig, míg egy célszerűbb képezés lenne berendezve, nem mulaszthatom el, meg nem említem azt, hogy a mostani kepe-beszédését máskint, és nem úgy kellene hagyni, mint eddig volt. A megye-bírák és a presbiterek a legtöbb helyen a képezésnél csak jelen vannak, de semmit nem tesznek; a papnak kell bevenni, beírni, a restánsokat kiadni; ez nem jól van így; tétessék a m.-bíráknak kötelességévé, hogy ők szedjék be, ők számoljanak arról, s a pap nyugtájára ők adják kézhez, s addig a m.-bíró ne mentessék fel a számadás terhe alól, míg a kepe kézhez adásáról a pap és iskola-mester nyugtáját be nem adja.

Ime, ezen három tárgy az, mit szőnyegre akarék hozni. Az igazg.-tanács van hivatalba első sorban, ezen tárgyaknak lendületet adni; a melyre ezek közül bizottságok vannak kinevezve, mint az elsőre: 1868-ki közsinat 130. 131 v. sz. és 1869-ki közsinat 65 v. sz. alatt, azokat felszólítani munkába vétetni az ügyet; a melyekre nincs bizottság kinevezve, mint a papválasztási szabályok, és kepe-rendszer, azokra bizottságokat nevezni ki nem csak a tanulmányozásra, hanem azoknak a jövő kerületi gyűlésre való elkészítésére, hogy valahára valami ezekben is létre hozassék.

Kisantal Sámuel.

Az igazgató-tanács gyűléséből.

Kolozsvárt, június 21-én, 1874.

Elnök: főt. Nagy Péter püspök. Jelen voltak: Ince Mihály, dr. Kolosvári Sándor, Sárkány Ferenc, Schilling Ottó, Szabó Ádám, Szász Gerő és Bodor Antal, titkár.

1) A folyó évre megszavazott állam-segélyi összeg a helybeli kir. adóhivatalnál utalványoztatott s pénztárnok aa. által felvételre és takarékpénztárba helyeztetett. Tudomásul vétetik.

2) Jelentés vétetik, hogy jóllehet a f. évi egyh.-ker. közgyűlés Hints Miklós képviselő s gr. Teleki Sámuel préfektusa nyilatkozatára csak is az arra vonatkozó okmányok által utólagos igazolás feltétele alatt igtatta jegyzőkönyvbe azon állítást, hogy a „Teleki-könyvtár“ hit-bizo-

mányi utód gr. Teleki Sámuel nagy atyja elhalálózását s örökségbe lépését bejelentette s a jelenlegi könyvtárnoknak a könyvtár az a végre megbízott biztosok által átadatott, mind a mellett az igazoló okmányok többszöri felszólításra sem küldettek el s az arra vonatkozó elbírások a levéltárba sem találhatóak. A közgyűlési j.-könyv erre vonatkozó pontja változatlanul hagyatik, azonban az igazság érdekében, mivel ezen két körülmény nem a levéltári irományokon alapszik, a fönnebbi megjegyzés a közgyűlési jegyzőkönyvbe igtattatik.

3) Dáné István, esp. tudatja, hogy a nagym. kultusz-miniszter ur Óralya-Boldogfalván állami-iskolát szándékosan felállítani s kérdést intézett, hogy az iskola-telket és épületet e célra kész-e átbozsátani? Az állami iskola felállítása előnyösnek találtatván, esp. aa. utasítatik, hogy az alapító Kendeffy-család tagjait szólítsa fel ez iránt nyilatkozat-tételre s a nyilatkozatot végelhatározás végett terjeszse föl.

4) Benedek Ferenc, esp. kéri a veszszői lelkész javára a m.-vásárhelyi és udvarhelyi főtanodákkal együttesen tett alapítvány megváltási összegét leküldeni. Értesítetik, hogy a b. e. br. Daniel Imre alapítványa folytán a kutyfalvi pappal együttesen illető összesen 30 veder must megváltási összege, összesen 408 ft. összegben, Fogarasi Sámuel néhai esperesnek kézbesítetett, a más alapon illető javadalmat rendes úton érvényesítse.

5) A Daniel-féle alapítványi helyre özv. Bodoc Dánielné kineveztetik.

6) Az erd. ágostai egyház-főtanács tudatja, hogy a vizaknai, szászvárosi, tordosi és kobori egyházközségek a dézma-kárpótlási tőkés elkülönítése végett a m. kir. földterhermentesítési alapigazgatóságot megtalálta. Tudomásul vétetik.

7) A makfalvi székely-nemzeti iskola egyik gondnokául báró Wesselényi Miklós egyházmegyei algonduok kineveztetik.

8) Az erd. földterhermentesítési alap-igazgatóság határozványa folytán, a vingardi egyh. község részére 237 ft. 4²/₄ kr. urb. tőke és 302 ft. 16 kr. kamat-kárpótlás utalványoztatott. Pénztárnok utasítatik a kárpótlás kivételére, esp. aa. felhivatik a kárpótlott urbériségek természete kimutatására.

9) A sárospataki főiskola pénztárnoke a b. e. Horváth Mária alapítványból a moldva-oláhországi miszsiót illető részben 897 ft. 76 kr. összeget küld be. Az átvételről szóló nyugta elküldetvén s az összeg takarékpénztárba helyeztetvén: tudomásul vétetik.

10) A kolozsvári főtanoda előljárósága a moldva-oláhországi miszsió részére kebelében gyűjtött 22 ft. o. é. összeget s 1 db. aranyot beküldi. Határozat a fönnebbi.

11) A n. m. kultusz-miniszter ur leküldi Kovásznai József ny. főkörm. titoknok által a kolozsvári főtanoda ellen az állami ösztöndíj részrehajló kiosztása miatt beadott élesen kifakadó panaszát. A n. m. kultusz-miniszter ur értesítetik: hogy a korábbi panasz elintéztetett; az újabb

panasz pedig leküldetik a kolozsvári főtanoda előljáróságának, észrevétele megtétele végett.

12) Szil.-szólnoki egyh.-megye közgyűlése tudatja.

hogy esperesül Szabó Pál, diosadi lelkész választott meg. Tudomásál vétetett.

— Ellátott ezen kívül még 16 ügydarad.

Bodor Antal,
titkár

TÁRCA.

Néhány szó a tervbe vett magyar uj biblia-fordításról.

(Folytatás.)

A mi 98-ik lapon van mondva, hogy t. i. K. Ö. nem akar kész, kidolgozott tervvel előállni, arra azt jegyzem meg, hogy az legyen bármily nagy és terjedelmes munka, reá nézve nem szabad nehéznek lennie; nem! Kovács, Ödön felajánlja magát első sorban és mégis egy tervrajz — program — kidolgozásához nem mer fogni, ez egy kissé furcsa. Nem azt értem én, hogy Kovács ur oly tervet készít, a melyet mindenki egyszerűen, szó nélkül elfogadjon, hanem készítson egyet, hogy alkalmat adjon eszme-cserére. Mondhatná ugyan, hogy az ily eszme-csere sok időt venne igénybe, s csak a munkát késleltetné; s aztán másfelől, a mint mondja, szeméi egy a fordítás terén mesternek nevezhető egyén felé néznek; bárki legyen is ama mester, ha K. Ö. egy teljes programmal lép vala föl, az a tekintélyes mester azt pápai jogánál fogva vagy app-, vagy reprobálta volna, s mind a két esetben a program, ha mindjárt egy császármetszéssel is, tán rövid időn meg lett volna állapítva. Aztán, a programnak nyilvános uton való megállapítása, értem, megbeszélése annyival szükségesebb, mert jóllehet K. Ö. szerint a biblia újra fordítása a prot. egyet kizárólagos eszméje, terve s műve volna, azért alig hiszem, hogy K. Ö. vagy a prot. egyet kizárná a fordításnál való közreműködésből azon netalán ajánlkozó egyéneket, kik nem csak hogy a prot. egyetnek nem tagjai, de pláne ellenei. Nó már, az ilyenek nehezen fognák egy protestáns egyleti gyűlés, vagy más körülmény alkalmával összehűlő bizottmány határozatát elfogadni, ha t. i. lesznek a programban olyan pontok is, a melyek a theologiai irányadó elvek kifolyásai — már pedig egy modern társaság egész ártatlanul is csusztathat be ilyeket — (igy pl. a mi a K. Ö. által tett javaslat 6. ik pontjában áll).

A mi a 2-ik szakaszban, lap 98 — 100, van mondva, azt bírálát alá venni, nem tartozik jelen soraim keretébe, s itt csak annyit jegyzek meg, hogy K. Ö. a legfontosabb új testamentomi fogalmak meghatározásában és magyarra áttételében, nekem úgy tetszik, hogy legalább is járatlan; ezt megmutatá ő az erd. prot. közl. idei egyik számában közlött nyílt levelében is, hol azon merész állítással lép elő, hogy ψυχικός=φυσικός, s a hol világosan látszik, hogy nincs tisztában a bibliai anthropológiával, s nem tudja, ha vajjon a biblia, s jelesen az új testamentom trichotomiát, vagy dichotomiát tanít-e, és hogy minő viszonyban állnak egymással σώμα, σάρξ, ψυχή, νοῦς, πνεῦμα, s az ezektől származott

melléknevek; (jó volna, előbb elolvasnia, sőt komolyan tanulmányoznia Delitzsch „System der bibl. Psychologie“ és Beck „Umriss der bibl. Seelenlehre,“ hogy tábornok Rudloffról s másokról ne is szóljak; különben, a kérdést nem sokára magam veendem tüzetes tárgyalás alá) ez avatatlansága meglátszik itt is, hol a δικαιοσύνη fogalmát akarja megadni. K. ur körül-belől valamelyik kommentárnak egyik lapjáról olvasta az általa adott δικαιοσύνη-fogalom egy részét; mert ha a legegyszerűbb bibliai theologia tankönyvét üti fel, vagy a kezénél levő új testam. szótárt, megtalálta volna a szó jelentését, meg az az által kifejezett fogalom sokoldalúságát, a mi világot vetett volna arra is, hogy a biblia különböző helyein minek fordítsuk; mert én a melle^t vagyok, hogy e szót magyarban nem lehet mindenütt ugyanazon egy szóval fordítani.

A felhozott példa, Mát. 5: 6, magyarázatába sem tudok egészen belenyugodni, az igen lapos, széles, sok el fér alatta — aztán, hogy itt az igazság szó félreértetnék — az ugyan nagy zavart nem szülne; más különben, hogy itt igazság állhat, azt a helyes magyarázás megengedi, s megengedi a nyelv-használat is, mert hiszen jól tudja K. Ö. hogy a δικαιοσύνη eredetije a heber צדק=δικαιοσύνη és ἀληθεία v. ő. Dán, VIII: 12. Mát. 2: 6. Aztán, az idézett hely helyesebb értelmezésére nem árt előrántani Máté. 6: 33; 21: 32; 2. Pét. 2: 21 és Mát. 5: 10. 11. helyeket is. Az igazságosság szó miért volna inkorrekt és csunya hangzása? Az igaz, hogy sok helytt nem talál, de a hol az értelmet visszaadja, ott miért ne használnók? De sőt sokkal inkább, mint a K. ur által használni szokott „megigazult állapot“ vagy „megigazultság“ kifejezést, mert mind a kettő egy, és pedig az egyik hosszsu, a másik csunya hangzása, és a mellett, ha K. Ö. tudja, mi a jelentősége a σῶνν végzetnek, nem mondhatja azt, hogy az általa használt kifejezések a δικαιοσύνη fogalmát teljesen viszsztatúkrözik.

A mi a δικαιοσύνη θεοῦ kifejezést illeti, azt megmagyarázni, nem nehéz, s értelmezését korántsem Baurnak köszönjük; csak hogy a K. Ö. Baur szerinti körülírása érthetőbb és helyesebb bizonynyal így: az embernek isten előtti igazoltsága, melyet maga isten hoz létre a maga különös kegyelménél fogva az inputáció alá eső bűnös emberben, kit ő azután mint olyat tekint, s kivel mint olyannal bánik, ki igazolva van, a mi teljes ellentéte azon önerőjén való igazoltságnak, melyre a bűnös a törvény pontos betöltése által törekszik. Rom. 10: 3; Fil. 3: 9. Így aztán nyilván való e két nagy ellentét: bűn, kegyelem; mert azt higgye el K. ur, hogy e két nagy

ellentét el nem ismerése, vagy nem értése nélkül, sóha ember az evangéliumot megérteni, nem fogja; e két ellentét (s e mellé még kettő *σαφές—πνεύμα*) hirdetése nélkül minden szavunk pengő érc, üres okoskodás! A mi a szubjektívus genitívust illeti, azon tudunk mi nyelvünkben segíteni. A *δικαιοσύνη* szóra én ajánlom az „igazoltság”, „igazolás”, „igazoltság”, „igazolulás” és „igazoltság” kifejezéseket; különben, a *δικαιοσύνη* magyar szavának megalkotására, a helyes fogalom eltalálására, figyelembe kell venni azon egyes helyeket, hol az elő fordul; másfelől a *δική, δικαίος, δικαίον, δικαιοτής, δικαίωμα* szavakat, s azok által kifejezett fogalmakat. A mi a *σαφές* sat. kifejezéseket illeti, legjobb volna, a fordítás előtt azok fogalmát megállapítani, és megfontolni, ha vajjon melyik magyar szó fejezi ki az illető fogalmakat legjobban és ha konstant-e a kifejezés; legyen aztán az illető kifejezés egy kissé szokatlan is — majd bele szokunk — s bele szoknak az utódok; nekünk sokat teremtenünk kell, és szemünket nem anynyira a jelenre, mint a jövőre kell függesztenünk.

Lássuk már most a K. Ö. által a 100—102-ik lapon felállított pontokat; hozzá szólni őszintén, azt hiszem, nem csak szabad, de sőt kötelessége mindenkinek; ezt bizonyára K. Ö. is csak jó neven veszi, nem akarván az általa felállított 7 pont által egyszerre megkötni minden fordítónak a kezét, és mindeniket a maga járszalagán vezetni.

Egy orthodox.

(Vége következik.)

VIDÉKI ÉLETT.

Szászváros, június 16-án, 1874.

Egy lélek-emelő, magasztos ünnepélyről akarom tudósítani e lapok olvasóit, melyet ref. egyházközségünk renovált góth stülű templomában új és diszes orgonánk felszenelése alkalmából folyó hó 14-én tartott.

Városunk lakói vallás és nemzetiség különbség nélkül, valamint a vidékről begyűlt nagy számú vendégek a szó teljes értelmében zsufoltságig megtölték a zöld lombok- és virág-koszorúkkal feldisztatott templomot, mely e roskadozó öreg, beteges kinézése helyett ma már — istené a dicsőség! — ismét ifjai diszben s derült külsővel hivatgatja szilárd falai közé az igazság és világosság után szomjuzó lelkeket. S midőn már a harangok végső hangjai is elhangzottak s az ezernyi ezer hivek serege minden helyet elfoglalva tartá: „megszólala az orgona!” de nem az a régi, kopott külsejű hangszer, melynek elaggodt, beteges hangját anynyiszor féltettük az örök elnémulástól, hanem egy gyönyörű, remek munka, melynek erős, egészséges és zengzetes harmoniája századokon át fog felhangzani az örök isten dicsőségére!

Olyan mű ez, melyet erdély-részi ref. anyaszentegyházunk ily nemű munkái között méltán sorozhatni az első sorába s tehát megérdemli, hogy azzal kissé közelebből foglalkozzunk.

A manual 9 változata közt első a principál, melynek vastagabb cin sipjai a korpus homlokzatán állanak.

Leghoszszabb sipja 8 láb és az egész változat nyugodt s kellő érces hangja, mely a templomi ének-kiséretre legalkalmasabb. Ennek

Oktávája 4 láb, szintén cinből készült változat s élénk, vidám hangjait a nyugodt, komoly principállal sikerrel lehet használni.

Harmadik változat a salicionál, 8 lábnyi, cin-sipokkal, mely a piano violin hangot akarja utánozni. Anynyira sikerült változat ez, hogy édes, seraphi hangjai valami büvös menyeyei regioba viszik fel a lelket s gyönyörű pianiszszimójukkal édes, andalító álomba ringatják! Az átvevő bizottság egyik szakértő tagja akként nyilatkozott, hogy e változat egyedül képes fölérti az egész orgona becsével. Távol legyen tőlem, mintha el akarám vitatni annak sikerült voltát, de nézetem szerint, a reformátusoknál ezen változatra — mint magány-hangra — nem igen van szükség, legfőbb solo-karok kíséretére lehet alkalmazni, mikint ez ép a szentelési ünnepen történt s akkor is valamelyik 16 láb változattal.

Az ezután következő quinta {3 lábnyi cin változat, magában nem igen használható, sőt még másod magával sem, hanem az őszhangnak erőt kölcsönöz.

Ismét egy sikerült változat következik, a 4 lábnyi nyitott hangu flauta travers, melynek alsó hangjai a fuvalához, a magasabbak pedig a pikolóhoz hasonlítanak; e változat kellő erőt fejt ki és a 8 láb faváltozatokkal igen jól használható ének-kiséretre.

A hatodik változat a 4 soros, 2 láb cin-sipokkal készült mixtura, melyre a pleno orgonálásban nagy szükség van. Azonban kétségtelen, hogy egy 14 mutacios orgonában a 4 soros mixtura igen sok s elég lett volna 3 soros is.

A hetedik változat a koppel. 8 láb dugott metsző fa-sipokkal: lágy, bus hangot előidéző változat, mely a férfi bariton hangot utánozza; ebben kissé több erőt kívántunk volna.

Nyolcadik a portunál, 8 lábnyi faváltozat, nyitott véggel, mely igen méltóságos hangu s az őszmüben kedvesen hat a hallgatóra.

Ugyanezt állithatni a subkopulárul, mely 16 láb, dugott fa sipjaival, komoly, méjj hangokat hallat.

A pedal 2 változata közt a bordon 8 lábnyi, nyitott végű faváltozat, a sub-bass pedig 16 láb, dugott fa-sip változat, mely méltóságos hangjaival az orgona-hangot nagyszerűvé teszi.

A monual bilentyüzete felett egy 8 láb harmonium van elhelyezve, mely inkább csak erő-kifejtésre alkalmazható; s mind a mellett, hogy a művész saját készítése és nem bécsi gyártmányt, ezzel bármikor kiállhatja a versenyt.

A fennebbi 12 — hangot adó — változaton kívül van még 2, t. i. a tremula mely az orgona hangjának reszkettetésére szolgál s igen találóan van hangolva; és az ugynevezett kopuláció, mi által az orgonász egy lábnyomással a monuált őszszeköti a pedállal.

A struktura vas-sarkai réz-sarokkal találkoznak, a mi

gen helyes, mert a rozsdá annál kevésbé támadhatja meg. Fuvója pedig kettős, hogy ha talán az egyiknek véletlenül baja történék, a másik végezhesse a kellő szolgálatot.

Az egész orgona-test goth-stylben van készítve, világos juharfa-szinre festve, faragványokkal és aranyozással pazarul ékítve. Nézetem szerint, a korpus inkább megfelelt volna a nemes goth-stylnek, ha felső részét a művész karcsúbbnak készíti, a mit igen könnyen elérhetett volna az által, hogy ha nem 25, hanem kevesebb cin-sipot teszen ki a hómlokozatra.

Különb. kedves köteleességünknek ismerjük, kinyilvánítani, hogy így kicsiben alig láttunk helyesebb felfogással, szebb izléssel és művészebb mekhanikával készített művet s alig halottunk kedvesebb, öszhangzóbb orgonát, mint a szóban forgó. Már azon körülmény is, hogy a jelen mű készítés helyi orgona-művész, Kolonics Istvánnak 120-ik orgonája, eléggé meggyőzhet mindenkit állításunk igaz volta felől s más részt eléggé hathatós indok a végre, hogy az erdély-részi egyházak figyelmét felhívjuk omlított jó hírnevű orgona-művész hazánkfiára.

E kissé talán hosszúra nyult, de remélem, nem érdektelen kitérés után ismét visszatérek kettős tárgyú ünnepélyünk leírásához.

Miután a nem régen alakult „magyar dalkör“ Bortniansky híres Doxológiáját sikerülten eléadta: tiszt. Ince János, 2-ik lelkész ur lépett fel a szószékbe, hol benső melegséggel, vallásos buzgósággal, átlengett imában adott hálát az isteni kegyelemnek, mely megengedte érnünk, hogy megújított templomunkban új orgonánk fölszentelésére ünnepet-szentelhetünk.

Erre egy solo-kar következett, mely Weber „Oberon“-jából énekelt egy hármast (tenor, szoprán és bariton) orgona-kísérettel.

A gyönyörű kísérettel utójátékának elhangzása után, tiszt. Dáné István első pap és esperes tartott alkalmi beszédet azon témáról, hogy mikint dicsőítetik meg mindörökké az istennek háza? Nem szándékom, hosszszon méltatni e szonoki helyes felfogással kidolgozott, eszme-dús beszédet, csak röviden annyit írok, hogy az valódi fénypontját képezte ez öröm-ünnepnek, mely hogy a szászvárosi ref. egyházra felviradhatott — tartozom ezzel az igazságnak itt a nyilvánosság terén kimondani — tiszt. Dáné István urnak kétségbevonhatatlanul nem kis része van benne; 15 éves itt léte alatt egyik főmunkás volt azok közt, kik nem csak rendbe hozták, de mondhatni, virágzó állapotba juttaták egyházunk anyagi helyzetét. Nem csekély érdem illeti meg őt egyebek közt azért, hogy tornyunkban ma három szép hangzású harang szól; az ő önzéstelen munkásságának köszönhetjük, mit főleg a 2-ik papi állomás üressége alatt fejtett ki egyháza érdekében, hogy a századok romboló ereje által megrongált templomunk kívül-belől szilárdan és teljes izléssel megújítva van s végül, hogy azt a már fennebb leírt orgona diszesíti. Tartsa meg isten e derék lelki-pásztornak tevékeny, munkás életét még sokáig, hogy a vallásos buzgóság ez erkölcsi élet emelésére ható tetteinek édes örömét még itt alant élvezhesse!

Az ünnepély isten-tiszteleti részét a dalkör vallásos himnuszra végezte be. Az egész öröm-nap záradéka pedig egy az orgona javára rendezett tánc-estély volt, mely azon kívül, hogy általános jó kevében folyt le, az érintett jótékony célra is hajtott be kevés öszszegot.

Szászvárosi.

„ARANY-KÖNYV.“

A szászvárosi ref. egyház új orgonájának költségei fedezésére — melyek 3000 o. é. frton felül mennek — eddig elé a következő nagylelkű adományok történtek:

Wodiáner Béla, szászváros-széki és városi, képviselőtől 500 frt. néhai dr. Lészai Dánieltől 150 frt. Gr. Kún Kocsárd főgondnoktól 200 frt. Dáné István, első-pap és esperestől 200 frt. Ince János 2-ik paptól 200 frt.

(A gyűltések e célra még most is folyamatban vannak!)

Fogadják a fennirt nemes keblű adakozók nagy becsű adományaikért a szászvárosi ref. egyház forró köszönetét!

Egyszersmind méjj, köszönetet kell mondanunk azon buzgó egyháztagoknak is, kik az orgona-készítés ideje alatt orgona-művész aa.-nak egy, vagy több napra élelmezést adva, ez által egyházunk pénztárát tetemes kiadástól mentették meg. Ezek a következők:

Boc Soma gondnok, dr. Lészai László, Dáné István, Ince János, Barcsi László, Forray István, Sükei Ferenc, Gönci Sándor, Dózsa Dénes, Nagy Imre, Deák Gerő, Vitályos József, Gombos György, Gönci Endre, Pap Ádám, Málnási Mózes, Keresztes Sándor, Fülöp György, Vida Samu, Lozsádi Márton.

Szászváros, junius 18. 1874.

Deák Gerő.

KÜLÖNFÉLÉK.

== Ez utolsó számunk e félévben. Kérjük ügybarátainkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani, sziveskedjenek. Igen sajnálnók, ha a késedelmezés miatt azon helyzetbe jutnánk, hogy minden igényt ki nem elégíthetnénk; pedig ez eset fog beállani, miután elhatároztuk, hogy felesleges példányokat nem nyomatunk.

== Föt. püspök aa. folyó hó 21-én N.-Enyedre utazott, hogy jelen legyen a theol. fakultás félévi vizsgáin. A főpásztor jelenléte kétségen kívül nem fogja hatását eltéveszteni, nem csupán azért, hogy ünnepélyesebb teendő, hanem azon benyomásért is, melyet azon ifjúságra fog gyakorolni, melyből kell kikortulni egyházkerületünk leendő papsága egy részének.

== A mihályfalvi pap, Lukács Ferenc és tanító Muzsnai József égettek számára újabb adakoztak lapunknál, VII-dik Közlemény. Bari Zsigmond, ref. theol. N.-Enyedről, küldött a tanodai fiatalág részéről 18 frt. 25 krt; Keresztes Miklós, sz.-régeni tanító 1 frtot, Zajzon Mihály, ordóvidéki egyh.-m. jegyző küldeménye: Szász József, esperes 1 frt, Biró András, k.-ajtai lelkész 1 frt, Pető Mózes m.-hermányi lelkész 50 kr, Karácson György, fülei lelkész 50 kr, Barthos László, k.-baconi lelkész 40 kr,

Zsigmond Ferenc köpenci lelkész 30 kr, Borbáth Márton bodosi lelkész 10 kr, Benedek Ferenc h. törvsz. ügyvéd 20 kr, Barabás Elek h.-törvsz. ügyvéd 10 kr, Zajzon Mihály 50 kr, (Összesen 4 frt, 60 kr.) Balázs János, választi pap 50 kr; Csűrös József, bethleni pap küldeménye: gr. Bethlen Ferencné 50 kr, gr. Bethlen Béla 2 frt, gr. Bethlen Károly 5 frt. Sóhár Márcell 2 frt, Fekete Gergely 1 frt, Csiki Miklós 50 kr, Bernády Dániel 50 kr, Pincés István 40 kr, Szabó Sándor 20 kr, Csűrös József 90 kr. (Összesen 13 frt.) Bodrogi Sámuel, n.-szebeni pap, küldeménye: Bodrogi Samu 4 frt, 20 kr, Gál Ferenc 2 frt Baráth Zsigmond 2 frt, Molnár Károly 2 frt, öz. Vas Imréné 2 frt, Bokodi Imre 1 frt, Kulcsár Sándor 1 frt, Pálffy Miklós 1 frt, Kovács András 1 frt, Mihály Dezső 1 frt, Morávec Ferenc 1 frt, Horváth Miklós 1 frt, Nagy Dénezs 80 kr, Ágota János 50 kr, Taubler János 50 kr, Kovács Mihály 50 kr, Szabó Ferenc 50 kr. (Összesen 22 frt.) O. Werness Sándor, sárdi lelkész, 5 frt. Szerkesztőségünk pótlásul adott 45 krt. VII-dik közleményünk összege = 64 frt. 80 kr. (Június 19-ki kelettel postára tettük.) A lapunknál eddig begyűlt egész összeg = 356 frt. 30 kr.

= (Meghívás.) Az udvarhelyi reformált egyházmegyei tanító-egylet rendes és tiszteletbeli tagjait folyó évi július 2-án dél előtt Székely-Udvarhelyen a kollegiumban tartandó közgyűlésre tisztelettel meghívom. Főbb tárgyak: 1) A múlt évi közgyűlés által az egyházmegyei gyám-intézet tárgyában kiküldött bizottság jelentése s az e tárgyban elérendő megállapodás. 2) Az idén Pesten tartandó 2-ik egyetemes tanítói közgyűlés immár kitűzött tárgyairól eszközöndő eszme-csere. 3) Egyleti életünk megelevenítésére vonatkozó intézkedések. 4) Pénz- és könyvtárnoki számadás-vizsgálat. Sz.-Udvarhely, június 15, 1874. Szakács Mózes, egyleti elnök.

= (Megrendelési felhívás) a „kolozsvári gyermek-kert-társulat“ által kiadandó következő művekre: „Gyermek-isme“ tanító-, tanító-nő-, gyermek-kertész-nő-képezde, tanítók, nevelők és szülők használatára, írta: Szabó Endre. Megrendelési ára, füzve: 60 kr, bolti ára magasabb leend. Ily tárgyú mű hazai irodalmunkban még nem létezik. Tartalma a következő. Bevezetés: általános ismeretek az emberről, az emberi élet korszakai. I. Rész. A gyermek, testi tekintetben: bonc- és élettani előismeretek, a gyermeki test állapota általában; a csont-, izom- és idegrendszer a gyermeknél; az érzéki szervek fejlődése; az emésztés, a vér-keringés és a lélekzés a gyermek-korban; a gyermek testének felülete, a teng- és állati élet sajátosságai a gyermeknél; testi hibák; betegségek. II. Rész. A gyermek, szellemi tekintetben. Lélektani előismeretek; a csecsemő szellemi-élete; a mozgás-vágy; a beszéd; az érzelmek és vágyak fejlődése; képzetek gyűjtése, fogalom alkotás, az emlékezet fejlődése; a képzelem fejlődése; az elme és itélő tehetség fejlődése; szellemi sajátosságok a gyermek-korban; lelki hibák. „Nevelés tan“ vezér-fonal a kis gyermekek nevelésére; Fröbel Frigyes elvei nyomán szülők, kised-nevelők, tanítók sat. számára, írta Szabó Endre. Megrendelési ára, füzve 60 kr. Bolti ára magasabb leend. E mű tartalma: előszó, Szász Domokos tül. Bevezetés: a nevelés fogalma, alapelvei, korszakai. I. Rész. A csecsemő nevelése. II. Rész: A kised nevelése. Függelék: a kised-növeldek berendezése; a kised-nevelés-ügy története. Mindkét mű már sajtó alatt van s legkésőbb folyó évi július végén a t. megrendelőknek, postai utánvót mellett szétküldetik. Megrendelések a címnek s a példányok számának pontos kitételével lev. lapon folyó évi július 20-ig alólírotthoz intézendők, Kolozsvárra. A megrendelésben

Főmunkatárs: SZÁSZ DOMOKOS.

Nyomatott Stein János m. kir. egyetemi nyomdász betűivel Kolozsvárt.

kiteendő, hogy a megrendelés mind a két műre kiterjed-e, vagy azok közül melyikre. Gyűjtőknek 10 példány után tisztelet-példánnyal szolgálunk. Egyszermind tudatom az érdeklettekkel, hogy nálam a Fröbel-féle foglalkoztató eszközök mindenike jutányos áron, tetszés szerinti mennyiségben, megrendelhető. Ezen eszközök részint itt készítettnek, részint külföldi összeköttetéseim folytán jutányosan szállítatnak a külföldről. Továbbá, megrendelhető nálam a Fröbel-féle munkákhoz szükséges minták diszes, vagy egyszerű kiállításban (nem rajzok, hanem valóságos fűzések, tűzések, kivarrások sat. rendszeresen egybeállítva;) kised-növeldek s gyermek-kertész-nő-képezdek számára ügyviteli nyomtatványok u. m. felvételi naplók, anyakönyvek sat. Mindezek postai utánvót mellett pontosan küldetnek. Részletes árjegyzőket bárkinok bérmentve küldök. Kolozsvárt, június hóban, 1874. Szabó Endre, a kolozsvári „Fröbel-intézet“ igazgatója.

= Öreg János, verebi, és Vasadi-Balogh Lajos, gyuró-kuldói ref. lelkészek felhívást küldöztek szét „Gyakorlati lelkészet“ című négy füzetben megjelenendő egyház-irodalmi vállalatra, melyben közönséges, ünnepi, alkalmi és szertartási beszédek lesznek. Ára 1 frt, mely Székes-fehérvárra küldendő, Szummer Kálmánhoz, a „Vörösmarty könyvnyomda“ tulajdonosához, mint kiadóhoz. Az első füzet szeptemberben okvetlenül megjelenik. Az ár csekély; prédikáció — a mint látjuk — van elég; hogy ezek milyenek lesznek, meglátjuk. Nekünk úgy tetszik, hogy a „theologiai könyvtár“ élet képesebb és tartalmasabb vállalat. Ám, mindeneket megpróbáljatok.

KÖRÖZTETIK.

605 -- 1874.

A fogarasi egyház elemi fi-tanodájában megüresült egyik tanítói állomás.

Evi fizetés

a) Kész-pénz az egyház pénztárából 360 frt. o. é. havi részletekben.

b) Egy db. veteményes kert és a mezőn fél nyil föld.

c) A sátoros innepeken való prédikálásért az egyháztól légátusi illeték, évre 5 frt. 25 kr.

d) A piaci vám-fának $\frac{1}{4}$ része, melylyel osztálya tantermét is fűttetni köteles.

e) Temetések alkalmával éneklési-dij 30 kr.

f) Tandíj: ref. gyermekektől 1 forint, az idegenektől 2 anynyi.

g) Szabad szállás az iskola épületében. E fizetés, a szállás leszámításával, teszen 500 frtot. o. é.

Kötelessége:

a) A fi-tanoda valamelyik két osztályának a népoktatási törvény szerint minden tantárgyban való tanítása.

b) A sátoros innepeken tanító-társaival a fen kitett díjazásért légátusi templomi szolgálat.

c) A temetéseken — ha meghivatik — éneklési segédkezés a fen kitett díjjért.

d) Szükség esetén a segéd-pap gátoltatásakor templomi szolgálat.

Kellőleg képzett egyén magán tanítványokra is számíthat.

Pályázók tanítói képességüket, különösen az elemi népoktatási tornaszatban jártasságukat, úgy lehet más előnyöiket, erkölcsi maguk viseletét s eddigi szolgálatukat igazoló bizonyítványokkal kellően fölszerelt folyamodványaikat július hó végéig fogarasi ev. ref. lelkész, t. Páncél Károly ahoz küldjék be.

Kolozsvárt, június 21, 1874.

Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felölös szerkesztő és kiadó: SZÁSZ GERŐ.